

**HIRSIMIEHEN OPINTIE
HIRSIMESTARIKSI**

Jouni Hyrkäs

Kehittämishankeraportti

Heinäkuu 2008

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä Sukunimi, Etunimi HYRKÄS, Jouni	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐	
Työn nimi Hirsimiehen opintie hirsimestariksi		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja LIETONEN, Raija		
Toimeksiantaja Suomen Hirsitaito ry		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kehityshankkeessa oli tavoitteena selvittää, miten hirsimies voi saavuttaa tunnustetun mestarin statuksen. Kehitystyönäni olen kahdessa vuodessa käynnistänyt kahdessa aikuisoppilaitoksessa talonrakennusalan näyttötutkintotoiminnan. Raportti on lähes kronologinen kertomus siitä, miten itse kehityin opettajana.</p> <p>Suurin osa talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon suorittajista on ollut Suomen Hirsitaito ry:n jäseniä, jotka ovat suorittaneet vaativat hirsirakennustyöt ja jonkin toisen läheisesti hirsirakentamiseen liittyvän tutkinnon osan ja usein myös vapaaehtoisen yrittäjäyysosan. Mestarikiltaneuvosto tunnustaa erikoisammattitutkinnon suorittaneet mestareiksi, joten heistä tulee hirsimestareita.</p> <p>Tutkin mestarien historiaa, hirsimestarinimikkeen nykyistä käyttöä ja eräitä visioita hirsialan koulutuksesta. Tutkimusmenetelmänä keskustelut alan toimijoiden kanssa ja googletus. Suomensin Brittiläisen Kolumbian hirsirakentajan tutkintoon liittyvän asiakirjan, jota on sanottu Amerikkalaisiksi hirsipätevyysvaatimuksiksi.</p> <p>Koska rakentajat ovat useimmiten harjaantumattomia kirjallisiin töihin, kehitin heidän avukseen näyttötutkintoon kuuluvan tehtäväsuunnitelman tekemistä helpottavan näyttötutkintokansion, jonka välilehtiin on otsikoitu valmiiksi kohdat, jotka tutkinnon perusteet määräävät sisältymään tutkintotehtävän työsuunnitelmaan.</p> <p>Suomen Hirsitaito ry haastettiin kehityshankkeessa osallistumaan parhaillaan käynnissä olevaan talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon perusteiden uudistamiseen ja laatimaan suomalaiset hirsirakennuksien käsinveistomääräykset, joita voi käyttää ammattitaidon kriteerinä tutkintotilaisuuksissa ja elinkeinotoiminnassa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) hirsi, hirsimies, hirsirakentaja, hirsimestari, hirsitaito, hirsitutkinto, hirsikoulutus, hirsiopetus, hirsitalo, hirsihuvila, hirsirakennus, piilutus		
Muut tiedot		

Author HYRKÄS, Jouni	Type of Publication Development project report	
	Pages 53	Language Finnish
	Confidential ☐	
Title The Road of a Log Carpenter to the Level of a Master		
Degree Programme Vocational Teacher Education College		
Tutor LIETONEN, Raija		
Assigned by Suomen Hirsitaito ry (a membership organization of International Log Builders' Association ILBA)		
<p>Abstract</p> <p>The aim of my development project was to find how a log builder can reach the recognition as a master log builder. During last two years I have started the competence testing activity in building construction in two institutes of vocational adult education and training. The report is the story of my own development as a teacher too.</p> <p>Several members of Suomen Hirsitaito ry challenged the Specialist Qualification in Building Construction by meeting the requirements in exacting log building module and in another alternative compulsory module, and often the voluntary module of entrepreneurship too. The council of master guilds recognizes all the certified specialist qualifications as master qualifications.</p> <p>Because the skilled builders are usually unfamiliar with writing works, I developed a folder of sheets with preprinted headings. They can use the sheets as parting agents for their documents of work planning or write straight on them. The headings are exactly same as mentioned in the requirements of competence-based qualification.</p> <p>The recommendations are: Suomen Hirsitaito ry should take part in the modernization process of the requirements of competence-based qualifications of Specialist Qualification in Building Construction and they should keep the work to produce Finnish Log Building Standards going on.</p>		
Keywords log, log builder, log skills, master – apprentice, journeyman, pirko		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Kehittämishankkeen tekijän havaintoja	3
1.1 Oma hirsikokemus.....	3
1.2 Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus POKE/ Aikuiskoulutukseen....	4
1.3 Kolmikanta.....	4
1.4 Yrittäjyys.....	5
1.5 Oma yritys erikoisammattitutkinon suorittamisessa.....	6
1.6 Pirkanmaan aikuisopistoon.....	8
1.7 Hirsimiesten reittejä opin haussa.....	8
2 Mestareita muinaisista roomalaisista asti.....	10
2.1 Mestarit ammattikuntalaitoksesta teolliseen aikaan	10
2.2 Nyky-Suomen mestarit, kisällit ja oppipojat.....	12
ylimestarit, ritarit ja oltermannit.....	12
2.3 Miksi mestariksi tai miksi ei?.....	12
2.4 Hirsimestareita, onko heitä –googletus.....	14
3 Hirsityön ammatilliset tutkinnot Suomessa.....	17
3.1 Kamera kiersi tutkintoja.....	17
3.2 Perustutkinon osa.....	19
3.2.1 Svengimeeri.....	20
3.3 Rakennusala ja talonrakennusala.....	20
4 Rakennusalan ja talonrakennusalan näyttötutkintojen perusteiden	21
uudistaminen.....	21
4.1 Perustutkinto 2008.....	21
4.2 Ammattitutkinto 2008.....	22
4.3 Erikoisammattitutkinto.....	22
5. Tarvittavan ammattitaidon hankkiminen ja tutkinnot siellä ja täällä....	24
5.1 Keskieurooppalainen kisällivaellus.....	24
5.2 Brittiläisen Kolumbian hirsirakentajan koulutus.....	26
5.3 HOPS on nyt myös henkilön kohtainen opetussuunnitelma.....	32
5.4 Hirsimiehen eat opintosuunnitelma.....	33
5.5 J P Leinosen visio tutkinnosta.....	36
5.6 Työn laadun kriteerit.....	36
6 Apua ja rohkaisua tutkinnon kirjallisiin tehtäviin.....	38
7 Johtopäätöksiä hirsimestaritutkinnosta.....	47
LÄHTEET	50

KUVIOT

KUVIO 1: 20 vuotta vanha Ähtärin Villin Lännen kylän porttirakennus	3
KUVIO 2: POKE:n veistokentällä Kolkanlahdessa on kunniakas menneisyys.	9
KUVIO 3: Kisällinpukuinen saksalainen hirsitaitojen opiskelija kuvaa täytettyä sutta metsämuseo Lustossa.....	25
KUVIO 4: Kanadalaisen hirsirakentajakoulutuksen mukainen pääasiassa nurkistaan toisiinsa sovitetun puun ja saumausaineen liittorakenne.....	32
KUVIO 5: Liian tasaiset hirren selät ja ylisahaus varauksessa ovat virheitä Laftede vegger julkaisun mukaan (Norsk Laft)	38
KUVIO 6: NTM Kalevi Katajisto (Jao) tutkii Mauri Virolaisen näyttökansiosta tehtäväsuunnitelman sivua Laskelma materiaalista.	46
KUVIO 7: Hirsirakentamisen tulevaisuus on turvattu tältä osin. Työnäytöksessä mestari Vesa Sairasen jaloissa Sampo Sairanen. (Kuva Lea Sairanen)...	49

Motto:

”Saada kantaa mestarin nimeä... oli ... korkein maallinen päämäärä jokaisella käsityöläisellä.”

(Heinänen 263)

1 Kehittämishankkeen tekijän havaintoja

1.1 Oma hirsikokemus

Työkokemukseeni kirvesmiehenä kuuluu hirsitalojen purkamisia ja perusrannuksia joskus vähän museaalisinkin tavoittein, mutta useimmiten niin, että korvasin peitettävät pehmenneet hirsiosat pystyrunkorakenteisella paikalla. Olin lavastamassa Ähtärin Villin Lännen Kylän uusvanhaa miljöötä mm. käytetyistä hirsistä. Nykyaikaisesta moottorisahalla toteutettavasta käsinveistosta pääsin siellä ja muissa työyhteyksissä tutustumaan Kuortaneen ja Alajärven miesten tyyliin. Puu- ja korjausrakentamispainotteisessa insinöörikoulutuksessani oli hirsirakentamisesta vain yksi opintoviikko, jona käsiteltiin pelkästään teollista tuotantoa.

Asun Santeri Multalan ja Etuus Nevanpään vuonna 1903 kirveillä veistämässä talossa.

KUVIO 1: 20 vuotta vanha Ähtärin Villin Lännen kylän porttirakennus. Tusina alinta varvia ovat kuortanelaisen Saaren suvun veistäjien salvoksia. Siitä ylöspäin tekivät Jouni Hyrkäs ja Vesa Leed. Eron huomaa, mutta tavoitteenakin oli robusti villin lännen laatu.

1.2 Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus POKE/ Aikuiskoulutukseen

Näillä perusteilla uskalsin kirjoittaa työhakemukseeni Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus POKE:n Aikuiskoulutusosastolle, että osaan tehdä kirveellä talon pystymetsän puista. En väittänyt, että jaksan tehdä. Sainkin työpaikan toukokuun lopussa 2006. Päätehtäväkseni tuli jo aikaisemmin Saarijärvellä aloitetun kurssin opiskelijoiksi kirjautuneiden hirsirakentajien ohjaaminen näyttötutkintoon. Suomen hirsitaito ry oli ollut aktiivisena kiirehtimässä POKE/Aikuiskoulutusta viemään päätökseen aloitettu koulutus, joka ei ollut vielä johdannut tutkintoihin.

Aluksi tutkintotilaisuudet järjestettiin yhteistyössä Jyväskylän aikuisopiston eli Jao:n kanssa, koska POKE/Aikuiskoulutuksella ei ollut järjestämissopimusta talonrakennusalan erikoisammattitutkinnolle, jonka yhtenä osatutkintona ovat Vaativat hirsirakennustyöt eli hirren veisto. Jao:sta näyttötutkintomestarina (NTM) oli Kalevi Katajisto.

Kirjoitin POKE/Aikuiskoulutukselle rakennusalan perustutkinnon ja talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon järjestämissopimukset ja -suunnitelmat neuvotellen yksityiskohdista tutkintotoimikunnan kanssa, ja ne tulivat hyväksytyiksi. POKE/Aikuiskoulutuksen rakennusalan tutkintojen tutkintovastaavana on NTM Seppo Rytönen, päätyöltään opettaja saman oppilaitoksen nuorisokoulutuksessa ja sivuammattiltaan keloveistäjä. Hänen kanssaan jatkoimme Suomen Hirsitaito ry:n jäsenten tutkintotilaisuuksissa kiertämistä Pääkaupunkiseudun ja Ylivieskan - Hyrynsalmen välillä.

1.3 Kolmikanta

Näyttötutkintomestarit käyttivät arviointikokouksissa opettajaedustajan (OPE) ääntä, minä työntekijöiden (TT) edustajan ääntä ja tein myös pöytäkirjat ja paperiset ja sähköiset esitykset tutkintotoimikunnalle arviointien hyväksymisestä. Työnantajaedustajina (TA) oli arvioinnissa mukana useampikin itsenäinen yrittäjä Suomen Hirsitaito ry:stä. He suorittivat itsekin talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon.

Näin saimme kolmikantaperiaatteen toimimaan, vaikka se ontuikin sikäli, että TT-edustaja oli työntekijä oppilaitoksessa, vaikka ei hirsirakentamista opettanutkaan. Kerroin tilanteen myös silloisen tutkintotoimikunnan puheenjohtajalle Hannu Koskelle, joka itsekin on nyt siirtynyt tutkintotoimikuntatyössä TT-edustajasta OPE-edustajaksi tehtäviensä muuttuessa.

Kolmikantaperiaate tarkoittaa sitä, että työntekijöiden, työnantajien ja/tai itsenäisten ammattinharjoittajien edustajat ja opetusalan edustajat osallistuvat näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseen esim. tutkintotoimikunnassa tai näyttöjen arvioijina.

(<http://www.akonet.org/pinoste/esimerkki-elina/tekstit/sanas-to.html>)

Työsuhteisia verokirjalla työtään tekeviä hirsimiehiä on melko vähän ja hekin työskentelevät yrittäjämäisesti, mutta eivät ole ottaneet ennakoverotunnusta, koska haluavat pitää kiinni työttömyysturvastaan. He ovat enimmäkseen työsuhteessa suoraan kulloiseenkin rakennuttajaan. Eikä useamman työntekijän työnantajiakaan ole useita. Tyypillisesti hirsimies on yksin yrittäjä, joka saattaa käyttää toisinaan palkattua aputyövoimaa puiden kuorimiseen tai kehikon pystytysvaiheessa. Aputyöntekijät eivät ole kuitenkaan päteviä arvioimaan veistäjien ammattitaitoa.

Talonrakennusalan tutkintotoimikunnan kohdalla kolmikanta toimii siten, että sen jäsenistä kaksi on Rakennusteollisuus RT ry:n, kaksi Rakennusliitto ry:n ja kaksi Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n edustajaa. Useimmat heistä lienevät kuukausipalkkaisia työntekijöitä. Kokouspalkkiot tutkintotoimikuntatyöstä ovat pienet. SAK on vaatinutkin, että ne on ”nostettava sellaiselle tasolle, että se kattaa kokouksiin osallistumisesta aiheutuvat ansionmenetykset ja varsinaisen kokouspalkkion. Tästä aiheutuviin kustannuksiin on varattava riittävät määrärahat valtion talousarviossa.” (<http://netti.sak.fi/sak/pdf/puhv0401.pdf>) Mahdollisesti tutkintotoimikunnan jäseneksi joskus pääsevän itsenäisiä ammattinharjoittajia edustavan hirsirakentajan on varauduttava ansionmenetykseen.

1.4 Yrittäjyys

Rakennusalan kehitys on kulkenut siihen suuntaan, että urakat hajautetaan yhä useamman yrittäjän kesken. Puhutaan reppufirmoista. Tutkintojen yrittä-

jjyysosa tulee yhä tärkeämmäksi, sillä pääurakoitsijankin etu on aliurakoitsijoiden mahdollisimman hyvä yrityskulttuurin ja hyvien liiketapojen tuntemus.

Yhteyden otoilla hirsitaito.fi:n osaajarekisterissä mainittuihin hirsimiehiin ja pitämällä pienen puheen yhdistyksen kokouksen yleisötilaisuudessa ym. suoramarkkinointikeinoin sain hirsipainotteisen talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon suorittajiksi 15 hirsitaitoyhdistyksen jäsentä. Silloisen johtokunnan kaikki neljä jäsentä näyttivät hyvää esimerkkiä jokainen suorittamalla erikoisammattitutkinnon.

Kaikkiaan erikoisammattitutkinnon suorituksia tulee Suomessa noin 30 talonrakennusalan tutkinnonjärjestäjältä yhteensä vain noin 80 vuodessa.

Melkein kaikki tutkinnon suorittajat, jotka olivat myös yrittäjiä, osoittivat osaamisensa myös vapaavalintaisessa tutkinnon osassa yrittäjyys. Tutkintotoimikunnan sihteeri Outi Nevalan mukaan ei muiden tutkinnonjärjestäjien kautta juurikaan esitetty yrittäjyysosia hyväksyttäväksi. Kyse ei ole pelkästään minun ja hirsimiesten myönteisestä suhtautumisesta yrittäjyyteen, vaan kahden pakollisen osan lisänä tämä vapaaehtoinen osa kolmantena nostaa koulun saamaa valtionosuusrahoitusta kyseisestä kokotutkinnosta 50 %. Uuden tutkintotoimikunnan puheenjohtaja Juha Mäntylä sanoi minulle puhelinkeskustelussamme, ettei se ole paha asia, että yrittäjyysosioita suoritetaan. Eräs hirsimies käytti hyväkseen mahdollisuuden olla yrittäjyyteen valmistavassa koulutuksessa, kun oli vaikean investointipäätöksen edessä.

1.5 Oma yritys erikoisammattitutkinnon suorittamisessa

Voidakseni vakaumuksellisemmin suositella toisille näyttötutkinnon suorittamista, päätin itsekkin suorittaa talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon, vaikkakaan en sentään hirsirakentamisessa. Tutkinnon osien valintaani vaikutti se, etten enää pysty moniin työsuorituksiin ”ammattimiehen joutuisuudella”, kuten tutkinnon perusteissa vaaditaan.

Esteettömät arvioijat suosittelivat yksimielisesti koko tutkinnon hyväksymistä, mutta vain vaativa ammatinohjaus -osa tuli hyväksytyksi. Saamani tutkintotoimikunnan kokouksen pöytäkirjaote ei kerro syytä työkunnan esimiestyöt osan hylkäämiselle, mutta yrittäjyysosa hylättiin, koska suorituksessa

Ei täyty perusteiden mukaisesti kaikki alan yrittäjyyttä esittävät toimenpiteet. Perusteiden mukaan pitää esittää rakennusyrityksen käynnistämisen ja kehittämisen mahdollisuuksia ja riskejä. Liitteenä ollut "suoramarkkinointi" materiaalia ei näin voida hyväksi lukea arviointiin. (1.11.2007 § 6)

Monet rakennus- ja remonttiyritykset, ikkuna-, kiintokaluste- ja talotehtaat toimivat suoramarkkinointivetoisesti. Olen oppinut, että yrityksen toimintaa pitää lähteä kehittämään kysyntä- ja markkinointipäästä. Sitä pidettiin hyvänä ajatuksena sillä työvoimapoliittisella yrittäjäkurssilla, jonka yhteydessä aloitin tutkintotyöni kehittämisen samoin kuin ammattikorkeakoulussa suorittamillani 12 opintoviikolla yrittäjyyttä ja markkinointia.

Rakennusalan tuotteiden ja palveluiden kuluttajien tavoittaminen mainostamalla on vaikeata ja kallista, koska kunakin hetkenä ehkä vain pari prosenttia väestöstä on rakennusalan yrittäjien potentiaalisia asiakkaita. Hylätty tutkintotyöni käsitteli tämän ongelman ratkaisua omnibustyyllisellä verkostomarkkinointikonseptilla. Esitykseni jäi laajuudestaan huolimatta hieman ylimalkaiseksi, koska varoin paljastamasta liikesalaisuuksia ja oli sinne unohtunut vähän kyseenalaista opiskelijahuumoria. Koska arvioijat jo muutenkin hyväksyivät tutkintosuorituksen, jäi heillekin korostamatta jatkuva osuuteni yrittäjyyteen, mm. pienen rakennusliikkeen yhdenmiehen hallituksen varajäsenenä. Tilikaudesta 1983—84 lähtien olen joka vuosi täyttänyt yritysverolomakkeen toimimistani, kommandiittiyhtiöstäni ja osakeyhtiöstä, jotka ovat olleet samaa jatkumoa. Vuodelta 2007 ilmoitin: Ei toimintaa.

Arvioijien hylkäysehdotuksesta voi valittaa tutkintotoimikunnalle, mutta tutkintotoimikunnan päätöksestä ei voi valittaa mihinkään (Näyttötutkinto-opas). Tutkintotoimikunnat kuuluvat siis maan korkeimpien oikeusasteiden joukkoon.

Vaikka satakunta tutkinnon osaa, joita itse olen ollut hyväksytyksi arvioimassa, onkin tutkintotoimikunnassa hyväksytty, omien tutkintosuoritusteni arvioijien

esityksen hylkääminen on aiheuttanut rimakauhua uusien tutkintasuoritusten arvioinnissa.

1.6 Pirkanmaan aikuisopistoon

Pirkanmaan aikuisopisto (PAIKO) syntyi 1.1.2007 kuuden koulutuksen järjestäjän yhdistyttyä Pirkanmaan koulutus konserni-kuntayhtymäksi (Pirko). Olin jo ennen POKE/ Aikuiskoulutuksen työtäni ja vähän sen aikanaikin ollut Pirko:n Virtain toimipisteeksi tullessa oppilaitoksessa tuntiopettajana. Siirryin 1.9.2007 kokonaan PAIKO:n palvelukseen pääasiassa, koska päivittäinen työmatkani lyheni 200km.

Sain luvan jatkaa hirsimiesten tutkintotoimintaa samaan tapaan kuin ennenkin, vaikka muitakin tehtäviä on tullut. Aloitin kirjoittamalla järjestämissopimukset ja -suunnitelmat kaikille rakennusalan tutkintotasolle juuri ilmestyneen uuden näyttötutkinto-oppaan mallin mukaisesti. Sama työ muodosti suuren osan näytöstä suorittaessani näyttötutkintomestari tutkinnon. Lisäksi tein kehitystehtävän näyttötutkintojen laadunhallinnasta.

Kirjoitin itseni järjestämissopimukseen tutkintovastaavaksi ja arvioijaluetteloon OPE-edustajaksi. Ensimmäiset hirsimiehet ovat jo suorittaneet tutkinnon osia, kaksi koko tutkinnonkin. Arvioijakoulutus on käynnistetty ja yksi kollegoista valmistumaisillaan myös näyttötutkintomestariksi niin, että tulee helpoksi pitää näyttötutkinnot erillään valmistavasta koulutuksesta.

1.7 Hirsimiesten reittejä opin haussa

Eri tutkintotasojen hirsiosatutkintojen suorittajien korkeimpana aikaisempaan tutkintona on ollut käytännössä koulumaailman koko kirjo: kansa/kansalaiskoulu, keskikoulu, peruskoulu, yo-tutkinto, ammattikoulu, (opisto- ja amk-) metsä-, kone-, logistiikkainsinööri, merkonomi, poliisi (amk), tutaDI jne. Tutkinnon suorittaneita jatkaa opiskelua tavoitteena RI(amk) ja FM-tutkinto. Pekka Ruokosesta tuli jo näyttötutkintomestariakin, mutta hänen hakemustaan ei

otettu huomioon haussa ammatilliseen opettajakorkeakouluun (Jamk), vaikka hirsirakentamisen opettajan kohdalla talonrakennusalan erikoisammattitutkintoa mielestäni kuuluisi pitää alan korkeimpana tutkintona, jonka perusteella on oikeutettu AOKK-koulutukseen, vaikka insinööritutkinto puuttuukin.

Moni on ollut isänsä tai muun vanhemman sukulaisensa tai kylänmiehen opissa aluksi ja käynyt hirsi- ja perinnerakentamiskursseja, joita aikuisoppilaitokset ja metsäopistot ovat pitäneet. Toistuvasti koulutushistorioissa on esiintynyt Jao:n ja Hirsiperinnekeskus oy:n yhteisesti pitämä kurssi ja POKE/Aikuiskoulutuksen aikaisemman vaiheen, POKSATin kurssit. Meinrad Rohnerilta Alppisalvos oy:ssä saatu koulutus on pohjana joillakin tutkinnon suorittajilla.

KUVIO 2: POKE:n veistokentällä Kolkanlahdessa on kunniakas menneisyys. Kesällä 2008 veistokentältä siivottiin pois kaikki merkit veistotoiminnasta.

POKE:n toimipaikka Kolkanlahdella Saarijärvellä on historialtaan metsäopisto. Sen veistokentällä on ollut paljon hirsityöopetusta. Hirsikoulutukseen olisi saatavissa synergiaetua jos organisaatio taipuu käyttämään sekä luonnonvara-

män kuin tulevien mestarien etua.

Ammattikuntalaitos oli myöhempien rakennusalan järjestöjen edelläkävijä myös siinä, että se jakoi markkinat. Risto Bonon arkistosta löytyy esimerkiksi vuodelta 1764 ammattikuntalaitoksen huomautus sen ajan turkulaiselle mestarirakentaja Antti Piimäselle. Häntä kiellettiin toimimasta ilman lupaa maaseudulla. (Mölsä 2008)

Piimänen ei kuitenkaan lopettanut oman tyylistensä lyhytnurkkasalvoksisien kirkkojen rakentamista. Ottiko hän huomioon toisen huomautuksen, joka koski työmaajuopottelua, ei ole tiedossa, tai oliko se aiheellinenkaan.

Orastava teollisuus mursi Keski- ja Etelä-Euroopassa ammattikuntalaitoksen 1700-luvulla, mutta Suomen suuriruhtinaskunnassa siirryttiin elinkeinovapautteen asteittain vasta vuodesta 1859 lähtien. 1868 keisarillinen elinkeinoasetus antoi jokaiselle hyvämaineiselle Suomen kansalaiselle mahdollisuuden harjoittaa sitä ammattia mitä halusi ja lasimestarien, puuseppien, sorvarien, maalarien, nahkurien, satulaseppien, pyöräntekijöiden kelloseppien ja muiden ammattilaisten sallittiin työskennellä myös maaseudulla. (Heinänen 15,197) Keisarillinen asetusta määräsi, että ”Kauppiasten, vapriikinpitäjien ja hantvärkkäreiden tuli kussakin kaupungissa perustaa yhdistyksiä, joiden tehtävänä oli mm. ulosantaa kisällintodistuksia ja mestarinkirjoja.” (Mestarikiltaneuvosto, 3)

Vuonna **1933** mm. Tanskassa käsityöläismestarit olivat käyneet vähiin ja oltiin huolissaan siitä, että kalliit **ammattilliset koulut eivät pysty opettamaan** opilaitaan yhtä päteviksi kuin mestarit olivat pystyneet.

Käsityöläiset itse olivat sitä mieltä, ettei esimerkiksi muurareita, kirvesmiehiä, seppiä, leipureita, veneenrakentajia, kirjaltajia, levyseppiä, sähkötekniikoita, maalareita, värjäreitä eikä turkkureita voida opettaa kouluissa. (Heinänen 205)

Menneenä aikana mestarikuntavetoinen ammattikuntalaitos monopolisoi ammattialoja ja koettiin kehityksen jarruksi. Siksi privilegit murrettiin ja ammatinharjoittaminen on ollut kaikille vapaata. Samalla koettiin menetystä ammattitaidossa, -koulutuksessa ja terveessä ammattiyhpeudessa. Elinkeinovapauden myötä käsityö joutui kilpailemaan teollisuuden kanssa. Kun ennen oli ajateltu, että taitavien mestarien työstä kannattaa maksaa enemmän, kuluttajat alkoivat tottua massatuotteiden hinta/laatu-suhteeseen.

2.2 Nyky-Suomen mestarit, kisällit ja oppipojat, ylimestarit, ritarit ja oltermannit

Pienteollisuuden keskusliitto jatkoi mestarin ja kisällin nimityksien hallinnointia kunnes se sulautui Suomen Yrittäjiin. Sen jäsenjärjestönä alkoi 1996 toimia mestarikiltojen yhteiselin Mestarikiltaneuvosto ry.

(<http://www.mestarikiltaneuvosto.fi/mestarikilta/home.nsf>)

Mestarikiltaneuvoston yhteydessä toimii Victor Julius von Wrightin ritaristo, jonka jäsenyys on korkein tunnustus käsityöalojen hyväksi toimineille Suomen kansalaisille. Ritaristoon kuuluu jäsenenä 12 ansioitunutta käsityöammattien edistäjää, eräänlainen käsityöläisten akatemia. He kokoustavat yhdessä kunniajäsentensä kanssa mustiin viittoihin pukeutuneina ylimestarinsa johdolla.

(Yrittäjän yhteydet 2006, 126 <http://www.mestarikiltaneuvosto.fi/mestarikilta/home.nsf>)

Ritaristo pitää yllä wrightiläisen työväenliikkeen kantaisästä muistoa erityisesti pienteollisuusmiehenä ja työntekijöiden ammatillisen osaamisen edistäjänä, kertoi von Wrightin ritari ja Oulun Mestarikillan oltermanni Kalevi Ilkka.

Mestarikiltaneuvosto tunnustaa kaikki kädentaito-osaamista vaativan suomalaisen ammattitutkinnon suorittaneet kisälleiksi ja erikoisammattitutkinnon suorittaneet mestareiksi. (Mestarikiltaneuvosto esite)

2.3 Miksi mestariksi tai miksi ei?

Kisälli- ja mestaritasoisilla tutkinnoilla on mainosarvoa, ne kertovat työnantajalle ja asiakkaalle laadukkaasta työstä ja niillä on merkitystä tietysti tutkinnon suorittaneiden omalle arvontunnolle ja kollegiaalisuudelle.

Rakennusalan työehtosopimus, joka on yleissitova (<http://www.finlex.fi/fi/viran-omaiset/tyoehto/yleissitovat/2002/1862>) sisältää kannustuksen tutkintojen suorittamiseen §19:

Rakennusalan tutkinnot otetaan huomioon palkkaryhmittelyssä seuraavasti:

Ammattioppilaitoksesta tai ammattikoulun rakennuslinjalta valmistuneet sekä ammatillisen perustutkinnon (ammattikirja) suorittaneet työntekijät kuuluvat vähintään palkkaryhmään II. Ammattitutkinnon suorittaneet työntekijät kuuluvat vähintään palkkaryhmään IV.

Erikoisammattitutkinnon suorittaneet rakennusalan ammattimiehet kuuluvat palkkaryhmään VI.

(<http://www.finlex.fi/data/tes/stes1862-TT72Rakennus0803.pdf> 2008,25)

Työehtosopimuksen tuntemus sisältyy ammattitutkinnon pakolliseen 1. osaan Talonrakentamisen perustietous.

Työehtosopimuksen tekstiin on jäänyt kiinnostava oletus erikoisammattitutkinnon suorittaneiden sukupuolesta, enkä olekaan vielä koskaan tavannut talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon suorittanutta naista. Yhden naisen olen nähnyt opettelevan hirren sahaamista moottorisahalla. Siksipä tämän kehityshankkeen otsikko hirsimiehestä on realistinen.

Monen kielikorvaan mestari kuulostaa liian suurelta nimikkeeltä. Saksalaisen kisällikirjan hirsirakentajana suorittanut ***Eero Perunka*** sanoi puhelinkeskustelussamme: ”Kukhaan ei ole mestari milläkhään puolella maapalloa.”

Joku voi soveltaa Jeesuksen uskonnollisista arvonimistä lausumia sanoja kovin kirjaimellisesti ”Älkääkä antako kutsua itseänne mestareiksi, sillä yksi on teidän mestarinne, Kristus”(Matteus 23:10 http://runeberg.org/raamattu/40_23.html) (Väheksyessään Jeesusta hengellisenä opettajana, hänen kotikaupunkinsa asukkaat käyttivät hänestä muuten nimitystä ”se rakentaja”, ei ”se ammattitaidoton rakentaja”, mikä ilmeisesti olisi vedetty esiin, jos siihen vain olisi ollut aihetta. Kolmekymppinen Jeesus oli siis hyvän ammattimiehen maineessa vanhaan roomalaisaikaan (Markus 8:1-3 http://runeberg.org/raamattu/41_6.html))

Ari Knuutila taas fundeeraili: ”Ku mää sain saranviirenkymmenen päivän kertausharjoituksilla sotilasmestarin tittelin niin, ku mää oon veistänyt hirttä jo kaksikymmentäyhdeksän vuotta niin eiköös tästä jo joku mestarin arvo tuu?”

2.4 Hirsimestareita, onko heitä –googletus

Tyytyväiset asiakkaat, paikallislehtien toimittajat tai muut ovat hirsimestareiksi tituleeranneet joitakin hirsityön tekijöitä. Nimittely voi tietysti olla joko imartelua tai ironiaa tai tarkka kuvaus ammattitaidon tasosta. Tutkin kolmeen otteeseen Googlerobotilla onko Internetissä paljon hirsimestareiksi kutsuttuja. Määrä tuntuu olevan kasvamaan päin, mutta ehkä vain samassa suhteessa kuin Internet muutenkin kasvaa. 1.12.2006 löysin tiedot vain neljästä nimeltä mainitusta hirsimestarista.

1) Kemijärveläinen valtuustoehdokas **Veikko Niemelä** oli Ylen vaalikoneessa ammanteiltaan ”toiminnanjohtaja, hirsimestari”. Niemelä muuten tuli valituksi Haastattelin häntä puhelimitse 2.2.2007 ja hän kertoi olleensa kirvesmies. Sitteen hän teki Kurun Metsäopistossa 1982 hyväksytyn opinnäytetyön hirrenveistosta ja on käyttänyt siitä lähtien nimitystä hirsimestari, ”vaikka eihän sellaista virallisesti tietysti ole olemassakaan.” Kokenut hirsimestari on edelleen aktiivinen veistäjä muiden tehtäviensä ohella.

2) Tommi Liljedahlin jutussa Vanha kauppiaan talo siirtyi Sahalahdelta Pälkäneelle Sydän-Hämeen lehdessä 24.4.2006 rakennusarkkitehti Lassi Hintikan mielestä hänen siirretyn hirsitalonsa kehikkoa pystyttämässä ollut **Pekka Rajala** on hirsimestari.

3) Pihtiputaan hirsimestari on **Martti Koljonen** Heimo Holopaisen otsikoinnin mukaan. ”Martin piilukirves on kääntyvävartinen, eli varren voi irrottaa terästä ja kääntää toisin päin, jotta rystyset eivät ole seinän ja kirveen välissä piilutusta estämässä.”

4) Merlintreksin verkkosivulla Esa Aaltonen kertoo veistämästään hirsisavu-saunasta ja käyttämistään työkaluista: ”Veistossa käytettävä vara on vanha käsin taottu, liekö jo 100 vuotta täyttänyt, jonka **hirsimestari Huikko** myi museostaan...”

5) Kari Sirviön Puu- ja erityisalojen liiton lehti Särmään 6/2005 kirjoittamassa artikkelissa Niemenharjun puunjalostus Oy:n markkinoinnista vastaavan ***Marja***

Vähäsarjan mukaan "[Toimitus]vaihtoehdoista yleisin on sellainen, jossa hirsimestari on muutaman päivän ohjaamassa asiakkaan hankkimaa talkooporukkaa." Niemenharjun puunjalostus Oy:llä on siis mielestään palveluksessaan hirsimestari tai hirsimestareita.

Googletus "hirsimestari" 3.2.2007 toikin google.fi:ssä ensimmäisenä esiin minun siihen aikaan isännöimäni verkkolehden Hirtehisen iskulauseen: "Miten niin **hirsimestari**? No kun ei rakennusmestari eikä vahtimestari. Mitä kaikkia muita mestareita onkaan? Talonrakennusalan erikoisammattitutkintoon..."

6) Uutena löytyi myös porvoolainen Suomen Hirsitaito ry:n jäsen hirsimestari **Tuure Jordan**, joka suoritti erikoisammattitutkinnon POKE/ Aikuiskoulutuksessa.

7) Karhunlatu ry:n sivulla Seppo Vainikka kirjoituksessaan Kalmiston lenkistä Otsonpoluksi kertoo erään laavun teossa saadun apua hirsimestarilta. Ainaakaan äkkinäisellä vilkaisulla ei selvinnyt mestarin nimi. Nimitys voi johtua tietenkin myös hänen mestarillisuudestaan verrattuna muuhun talkooporukkaan.

8) Savonlinalainen hirsimestari **Kauko Karjalainen** oli rakentamassa laavua Pirtajärven rantaan Jari Leinoselle. – "Kuusihirrestä saa parhaan laavun, mutta periaatteessa sen voi rakentaa mistä vaan, ei kuitenkaan mielellään pellistä."

Haula "piilumestari" löytyy Kuortaneen Syke-lehden artikkeli Saaren hirsiveistämöstä. Yrityksen työntekijää Timo Tuuria sanotaan kuvatekstissä piilumestariksi, vaikka hän onkin kuvassa sahaamassa eikä piiluamassa.

Pekka Hautamäkeä olen kuullut useiden kunnioittavasti sanovan piilumestariksi jo ennen kuin hän suoritti talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon.

Pekka on opettanut paljon piiluamista.

Seppo Mölsän kirjoitus, jota jo edellä lainattiin mestarirakentaja Piimäsen kohdalta, sisälsi kolmannen mestarinimikkeen. Sen otsikkona oli: "Muurari- ja

salvumestarit rakensivat Suomea 500 vuotta”. Ehdotin tämän arvonimen yleisempää käyttöön ottoa Hirsitaitoyhdistyksen puheenjohtaja Pekka Ruokoselle, mutta hän sanoi: ”Eiköhän jätetä se nimitys tuonne sianhoitopuolelle.” Tämän kaltaisessa merkityksessä sitä käytettiin myös toisessa Googlen löytämässä viitteessä. Levähdyspaikkojen sotkijoista tarpeekseen saanut kirjoittaja uhoi karavaanarien keskustelupalstalla mm: ”...kun kiinni saadaan niin salvumestari paikalle ja nips nips...” (Liimatainen)

Kokeilin vielä tämän työni loppuvaiheessa hirsimestarigoogletuksen. 7.7.2008.

Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun opiskelijat esittelivät tuottamassaan oppimisaihiossa hirsimestarina arkkitehti **Janne Jokelaisen**, joka toimii hirsi-veiston opettajana Pikisaaren käsi- ja taideteollisessa oppilaitoksessa. Hän opettaa veistämään ilman moottorisahaa. Kirveet, taltat ja sähköpora ovat sallittuja. Jokelainen kiinnitti videossa huomiota kansanrakentajien ja ammattirakentajien eroon. Vanhat ammattirakentajien menetelmät ovat vähemmän tiedossa kuin kansanrakennusperinne. (Tuomivaara, Sillanpää, Keskitalo 2008)

Uutinen oli sekin, että Ikihirsi Oy nimittää kouluttamiaan hirsipakettiensa pystyttäjiä hirsimestareiksi (Ikihirsi Oy, Rakennustutkimus RTS Oy) ja ilmeisesti pari näistä uusista hirsimestareista eivät osaa sanoa ei verkkopalvelujen puhelinmyyjille, koska heidän osoitetietonsa ovat niin monesta paikasta, että Google löytää jo 449 osumaa haulle ”hirsimestari”.

Hirsimestari **Unto Karttunen** on ollut mukana pystyhirsirakennuksen teossa. Paikallislehti Sydän-Häme on nimennyt ainakin yhden uuden hirsimestarin, ja näitä nimityksiä alkaa olla lisääntyvästi blogeissa - toisinaan lainausmerkkien sisään kirjoitettuna. Ja joku talonrakennusasioista tietämättömänä esiintyvä on ottanut Suomi24 keskustelupalstalla käyttöön nimimerkin Hirsimestari..

3 Hirsityön ammatilliset tutkinnot Suomessa

3.1 Kamera kiersi tutkintoja

”Suomesta puuttuvat hirsityön ammatilliset tutkinnot”, väitti kertoja Pekka Myyryläinen TV1:n Kamera kiertää -ohjelmassa Miksi Suomessa ei ole hirsityön ammatillisia tutkintoja? joka lähetettiin perjantaina 27.5.2005 klo 18.20 ”Suomessa on yli miljoona hirsirakennusta... Yhdessä niistä koostuu mittava kansallisuusomaisuus. Niiden ylläpito ja kunnostus vaatii hirsityön ammattilaisia. Samoin uusien rakentaminen. Hirsiperinnekeskus esittää, että ilman hirsityön ammatillista koulutusta, olemme pian pulassa.” Kuvassa on hetken aikaa teksti: Toimitusjohtaja Raimo Tikkanen Hirsiperinnekeskus Oy, eli katsojan pitää siitä huomata kyseessä olevan yksityisen yrityksen tai sen yrittäjän mielipide eikä kyseessä ole esimerkiksi yhdistys tai virasto niin kuin juonnosta olisi voinut luulla. (TV 1)

Tikkanen selitti aivan Rakennusalan perustutkinnon perusteiden (1999) mukaisesti, että ammattikoululainen saa hirsialan opetusta korkeintaan viisi opintoviikkoa. Hän visioi, että nuoren hirsimiehen pitäisi saada ensiksi yleiset rakennusalan perustaidot ja -tiedot. (Nehän rakennusalan perustutkintoon valmistavassa koulutuksessa on tarkoitus saadakin.) Sen jälkeen voisi erikoistua hirsirakentamiseen käsityönä, sen jälkeen voisi oppia isojen massiivisten puurakenteiden tekniikan ja ylimpänä tasona olisi hirsirakennusten korjausrakentaminen. (TV 1) Tämän saman koulutusohjelman Tikkanen hahmottelee myös kirjassaan (7,8,2006) mainiten esimerkkinä kanadalaisen noin neljä vuotta vievän ”kansainvälisen hirsirakentajan tutkinnon”.

Tikkanen sen enempää kuin muutkaan ohjelmassa esiintyneet eivät mainitse mitenkään – kritisoimisesta puhumattakaan – 155 päivää ennen ohjelman lähetystä eli 1.1.2005 voimaan tulleita talonrakennusalan ammatti- ja erikoisammattitutkinnon perusteita ja niiden sisältämiä ammattitaitokuvauksia hirsirakennustöistä ja vaativista hirsirakennustöistä.

Niissä oletetaan, että keskimäärin tavallisen kätevä opiskelija pystyy suorittamaan erikoisammattitutkinnon kolmevuotisen rakennusalan perustutkintokoulutuksen jälkeen oltuaan alan työssä viisi vuotta samalla lisäkurssituksin tai itseopiskeluna itseään kehittäen – eli kahdeksassa vuodessa. (Ammattitutkinnon suorittajan työkokemukseksi oletetaan kolme vuotta.) Näyttötutkintojärjestelmässä ammattitaito tunnustetaan kuitenkin sen hankkimistavasta ja -ajasta riippumatta. (<http://www.oph.fi/nayttotutkinnot/>)

Samassa Kamera kiertää -ohjelmassa esiintynyt lukuisten hirsirakentamista käsittelevien kirjojen kirjoittaja arkkitehti Risto Vuolle-Apiala visioi tarvittavaa ammattityöntekijän pätevyyttä:

- ”1. voidaan joko kehittää omia tuotteita tai sitten pystytään tekemään myös erittäin vaativia tilaustöitä juuri niin kuin tilaajat haluavat tai
2. pystytään korjaamaan vanhaa ja nykyistä rakennuskantaa tuhoamatta sitä tai korjaamatta sitä kuoliaaksi.”

Lisäksi hän mainitsi vientimahdollisuuksiin reagoimisen kansainvälisen kysynnän johdosta ja korosti, että työkuvio on sellainen, että osaajan täytyy olla myös yrittäjä ja pystyä kunniakkaasti hoitamaan työt loppuun saakka. (TV 1) Mielestäni tämä on hieno kuvaus mestaritason ammattitaidosta.

Ohjelman lopussa haastateltiin opetushallituksen yli-insinööriä. Arto Pekkala kiinnitti huomiota siihen, että nuorisotasolla perustutkinto-opetuksessa on ½ vuotta (20 ov) harjoittelua työpaikoilla ja sekin voi olla hirsirakentamista. Raili Laasonen puhui perustutkinnon jälkeisestä työnteosta hirsialalla ja sen jälkeen ammattitutkinnon suorittamisesta. (TV 1)

Ensimmäiset näyttötutkinnot tehtiin talonrakennusalalla vuonna 1994 ja tutkinnot valmistuu nykyisin noin 1000 vuodessa. (<http://www.rakennusliitto.fi/?x20433=1854237>)

Aikuisopiskelijana perustutkinnon voi suorittaa kuten ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnonkin näyttötutkintoina valmistavan koulutuksen jälkeen, oppisopimuskoulutuksen yhteydessä tai opiskelijan muuten hankittua tutkinnon perusteissa kuvaillun ammattitaidon. Tällainen ”koulun ulkopuolella opitun

tunnustaminen ei ole tyhjästä ilmaantunut osaksi elinikäisen oppimisen strategiaa. Ihmiset ovat aina oppineet omin päin, toisiltaan ja työtä tekemällä.” (Nyyssölä 2001,11)

Näyttötutkintoja kehitetään jatkuvasti vastaamaan paremmin työelämän ammattitaitovaatimuksia.

3.2 Perustutkinnon osa

Kansallisessa ammattiosaamisen näyttöaineistossa on esimerkkeinä rakennusalan perustutkinnon hirsirakentamisen ammattiosaamisen näytöistä:

1. Piirustuksien mukaisen saunarakennuksen hirsirungon pystyttäminen parityönä.
2. Ikkuna- ja ovikarapuiden asennus, ikkunoiden ja ovien tilkitseminen ja listoittaminen.
3. Sisäpuolen koolauksen ja/tai väliseinärungon asentamista painumavara huomioon ottaen. (Näyttöaineisto 2003,38)

Painuman tunteminen on tärkeää hirsimiehelle ja jopa vielä tärkeämpää muiden ammattiryhmien edustajille, jotka tekevät omia asennuksiaan hirsisessä rakennuksessa. Jos on oppinut ymmärtämään ilmiön, se motivoi huolellisuuteen, eikä todennäköisesti tapahdu mm. seuraavia asioita:

Hirsiseinään kiinnitetty peltinen sähkökeskus laskeutuu hieman painuman johdosta ja leikkaa huolimattoman sähkömiehen asentaman pääkaapelin eristeen puhki ja syntyy sähköiskun tai tulipalon vaara.

Käkikellotalon harjalla painuma voi olla parikymmentä senttiä. Savupiipun pelittäjä ei jätä tarpeeksi varaa sille. Pellitys ja vesikatto repeävät erilleen toisistaan ja ullakolle sataa.

Putkimies voi kiinnittää vesijohdotkin väärin, mutta jos hän unohtaa yläkerrasta tulevan viemärin niveltämisen painumista sietäväksi, kellarista voi tulla lika-kaivo.

Väärin kiinnitetyt keittiökalusteet, muuraukset tai laatoitukset voivat hajota tai, jos ne kestävät, ne estävät ylemmät hirsikerrat seuraamasta alempien painumista ja seinään tulee rako.

3.2.1 Svengimeeri

Kun Rakennusalan perustutkinnon perusteet 1999 jäivät pois käytöstä siirtymäajan jälkeen, vanhenee myös niihin liittyvä Kansallinen näyttöaineisto, jossa sanottiin mm.: ”Näytössä käytetyt työkalut ovat työmaan normaalitasoa, kuten esim. rakennussirkkeli, svengimeeri ja paineilmanaulain.” (Näyttöaineisto 2003,38) Google ei löydä sanaa svengimeeri mistään muualta kuin tästä näyttöaineistosta. Olen kysellyt yksityisesti ja yleisötilaisuuksissa sekä hirsimiehiltä että rakennusalan opettajilta, mikä se on, mutta kukaan ei ole tiennyt. Päätelmäni mukaan svengimeeri on teräksen taivutin, jonka sama julkaisu sanoo toisessa yhteydessä kuuluvan työmaan normaalitason työkaluihin. Sitähän sanotaan vengiksi. Tosin venkiä eli vengiä ei hirsitöissä tarvita eikä juuri sirkkeliä tai naulaintakaan. Osa ammattitaidon näyttämistä on, osata valita työmaan työkaluista tehtävän suorittamiseen sopivimmat.

3.3 Rakennusala ja talonrakennusala

Perustutkinto on siis *rakennusalan* perustutkinto, mutta ammattitutkinto (at) ja erikoisammattitutkinto (eat) ovat *talonrakennusalan* tutkintoja. Se on loogista siten, että rakennusosalalla erikoistutaan talonrakennus- tai maanrakennusalalle, mutta aiheuttaa sekaannuksiakin.

Aikuiskoulutusta sanotaan tutkintoperusteiseksi koulutukseksi, nuorten ammatillista koulutusta opetussuunnitelmaperusteiseksi. Ensimmäisessä mainituksessa on tutkinnon suorittajia, jälkimmäisessä opiskelijoita. Kun uudet perustutkinnon perusteet ovat yhteiset molemmille koulutusmuodoille, siellä käytetään subjektia ”opiskelija tai tutkinnon suorittaja” vähän niin kuin englannissa ”he or she”. Näyttötutkinto-oppaan osa 6 Näyttötutkintojärjestelmän käsitteitä, johdattaa termistöön.

Jotakin uudesta ajattelusta opetushallituksessa kertoo se, että voimassa oleva näyttötutkinto-opas on saatavissa vain maksullisena pokkarina hintaan 19,00€, (<http://db3.oph.fi/verkkokauppa/tiedot.asp?tuotenumero=1400679>) kun aikaisemman sai ja saa vieläkin ilmaiseksi Internetistä.

4 Rakennusalan ja talonrakennusalan näyttötutkintojen perusteiden uudistaminen

4.1 Perustutkinto 2008

Uudet Rakennusalan perustutkinnon perusteet tulivat voimaan 1.3.2008. Niissä on kaikkien valinnaisten osien kestoksi opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa määrätty 10 opintoviikkoa. Ammattikoulun hirsiopetus siis kaksinkertaistui laajuudeltaan. Toistaiseksi käytössäni on vasta Talonrakennusalan tutkintotoimikunnan sivulla julkaistu Rakennusalan perustutkinnon perusteiden ”viimeinen luonnos”

Perustutkinnon perusteissa on nyt selkeät tasokuvaukset kolmelle tasolle, mikä selkiinntää arviointia. Kuvauksia voi jopa sellaisenaan käyttää arviointilomakkeina tai itsearviointilomakkeina rengastamalla tai ruksaamalla tutkinnon suorittajan kohdalla pätevät vaihtoehdot. Tosin tämä ”viimeinen luonnos” -pdf on niin suojattu, että siitä ei voi suoraan tulostaa haluamaansa kohtaa muuten kuin kokonaisina sivuina.

Hyväksytyjen perustutkintojen numeroarvosteluasteikko on nyt ykkösestä kolmoseen. Ammattitutkinto ja erikoisammattitutkinto arvioidaan vain asteikolla hyväksyty/hylätty. Oppisopimuskoulutuksessa on vieläkin kaikilla tutkintotasoilla väliarvostelutkin lukukausittain asteikolla 0 – 5.

4.2 Ammattitutkinto 2008

Myös talonrakennusalan ammattitutkinnon perusteet on uudistettu. Uudet tulivat voimaan 1.1.2008. Olin tutkintotoimikunnan tutkinnonjärjestäjille pitämässä seminaarissa Siikarantaopistolla marraskuun alussa 2007. Ammattitutkinnon perusteiden luonnoksia käsiteltiin ryhmitöinä. Hirsirakennustyöt olivat melkoisen kiinnostuksen kohteena ehkä siksikin, että kouluttajien enemmistö kuului tai oli tulossa ikäryhmään, joka hirsimökkeilee innokkaimmin.

Uudistuksessa täsmennettiin useimpien valinnaisten tutkinnon osien suorituksen laajuutta. Osien määrä lisääntyi. Tavoitteeksi mainittiin mm. perusteiden muuttaminen niin, että taloteollisuuden elementtien rakentajat ja ikkunatöihin erikoistuneet rakentajat pystyisivät suorittamaan ammattitutkinnon. Puuelementtien valmistus* ja Ikkunoiden huolto ja korjaus* tulivat tutkinnon perusteisiin asteriskilla varustettuina eli tähdellisinä(*), mikä tarkoittaa, että ne lasetaan kahdeksi tutkinto-osaksi, kolmanneksi tarvittavaksi valinnaiseksi voi valita vaikka saman alan asennuksen. Hormi- ja tulisijamuuraus jaettiin erillisiksi osiksi, nyt kirvesmies joka ei osaa muurata tulisijaa voi suorittaa hormimuurausosan.

Hirsirakennustöiden osalta tuli tarkennus, että näyttötutkinnossa pystytetään ”työmaaoloissa lämmitettävän rakennuksen hirsikehikko. Siltä osin kuin tutkinnon osassa vaadittavaa ammattitaitoa ei voida tutkintosuorituksessa osoittaa, tarkennetaan suoritusta haastattelujen, tehtävien ja muiden luotettavien menetelmien avulla.” (Talonrakennusalan at 2008,26) Jos tutkintotilaisuudessa olisi työkohteena kuitenkin kylmän rakennuksen kehikko, suoritusta voi tarkentaa osoittamalla jotenkin luotettavasti, että osaa myös eristenauhan asentamisen.

4.3 Erikoisammattitutkinto

Nyt on menossa Talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon uudistus. Siikarannassa käytettyjen puheenvuorojen perusteella jäin käsitykseen, että tarkoitus on selkeyttää tutkinnon perusteita tutkintosuoritusten helpottamiseksi. Tutkinnon suoritusten vähäinen määräkin viittaa tällaiseen tarpeeseen.

Vaativat hirsirakennustyöt ovat määritelmiltään selkeimpiä nykyisten talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon perusteiden joukossa, mutta lause: ”materiaalina ovat sahatut ja höylätyt hirret sekä kelohirret”(talonrakennusalan eat 2005,22), paljastaa, ettei puhtaaksikirjoitusvaiheessa ole ollut hirsimiehiä mukana, kun pyöröhirret ovat unohtuneet ja höylähirretkin aika turhaan otettu mukaan. Sahattuja hirsisiä sanotaan tavallisesti pelkoiksi. kuten metsätalous-yrittäjän ammattitutkinnon perusteissa.

Vielä ei ole tiedotettu, minkä muotoinen tutkinnon rakenne on tulossa, mutta. Jos valtakunnallinen hirsirakennusalan käsityöläisiä edustava yhdistys kysyisi asiaa hoitava yli-insinööri (luultavasti Raili Laasonen) tiedottaisi varmasti mielellään, mihin ollaan menossa.

Siitä voisi alkaa muodostaa kantaa hirsimiesten toiveista ja keinoista, esittääkö vaativat hirsityöt jaettavaksi osiin, merkittäväksi tähdellä* tms.

Tutkinnon osien lukumäärä vaikuttaa rahoitukseen, kun suoraan työelämästä tulevien tutkinnon suorittajien näyttötutkinnon osista koulu saa valtionosuusrahaa 8 % vuoden hinnasta niin, kun talonrakennusalan erikoisammattitutkinossa on vain kaksi pakollista osaa, siitä saa 16 %. Kun Tekniikan eat sisältää viisi pakollista osaa, niistä tulee 40 %

Todennäköisesti markkinointikustannukset ja kiinteät kustannukset ovat samaa luokkaa tutkinnonsuorittajaa kohti molemmissa tapauksissa. Lisäksi tekniikan eat arviointi kohdistuu suurelta osin opiskelijoiden kansioissaan, luokahuoneissa ja asutuskeskuksissa sijaitsevista toimipisteistä antamiin näyttöihin, kun taas hirsitöitä tehdään tyypillisesti siellä mihin tie loppuu korvessa ja rannassa mieluiten kuivassa pakkassäässä. Voi kestää yli puoli vuotta, kun kilometristä hirttä eristämiseen, tappeineen, karmilankkuineen tulee piilotettu kehikko. Siellä sitten käy kolme arvioijaa yhdessä tai erikseen kerran tai pari ja sitten seuraavana vuoden puoliskona yhtä syrjäisessä paikassa on tutkintosuoritus jostain vaativasta puukorjauksesta. Tietysti logistiikassa ollaan mahdollisimman näppäriä, mutta ansionmenetyksiä ja kilometrejä tulee paljon.

Sillä perusteella, kun tutkinnon perusteissa lukee: ”Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä.” kannattaisi ohjata useimmat näyttötutkintoon pyrkivät edes vuodeksi valmistavaan koulutukseen.

5. Tarvittavan ammattitaidon hankkiminen ja tutkinnot siellä ja täällä

5.1 Keskieurooppalainen kisällivaellus

Nykyisin matkustaminen ammattitaidon kehittämiseksi mielletään enimmäkseen kansainvälisten harjoittelijavaihto-ohjelmien välityksellä tapahtuvaksi. Suomessa harjoittelumahdollisuuksia järjestävät mm. Opetusministeriön alainen Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO ja Työvoimahallinto. Harjoittelu voi kestää 3 – 18 kuukautta ja on mahdollinen eri tutkintotasojen opiskelun yhteydessä.

(<https://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/Esitteet+suomenkieliset/tyonantajaopas.pdf>)

Ranskassa, Saksassa ja Sveitsissä on säilynyt vanhempi ehkä keskiajan katedraalityömailta alkanut kisällivaellusperinne. Sen suosio on kasvamaan päin, niinpä toisinaan voi vaeltava kisälli ilmaantua alueen ulkopuolellekin, vaikka Littlebournen, Kentiin Britanniassa tai Hakokylään Hyrynsalmella Suomessa jopa ennalta ilmoittamatta. Vastaanotto riippuu siitä tunnustetaanko matkan kohteessa sama perinne velvoittavan mestaria vieraanvaraisuuteen ja työmahdollisuuden antamiseen. (Boucher)

Englannin kisälliä tarkoittava sana journeyman voisi tarkoittaa matkamiestä, mutta tulleeekin ranskan sanasta journée, päivä, päiväpalkasta. Siksi vaeltava kisälli on traveling journeyman. (Boucher)

KUVIO 3: Kisällinpukuinen saksalainen hirsitaitojen opiskelija kuvaa täytettyä sutta metsämuseo Lustossa.

Meinrad Rohner kertoma Sveitsin saksalainen kisällivaellussääntö on: ”kolmeen vuoteen ja yhteen päivään ei saa mennä viittäkymmentä kilometriä lähemmäs kotia eikä saa olla kolmea kuukautta pitempään samassa työsuh-

teessa.” Se pakottaa kisällin ottamaan vastaan monenlaisia vaikutteita ammattitaitoonsa.

5.2 Brittiläisen Kolumbian hirsirakentajan koulutus

Suomen Hirsitaito ry:n hallussa on pidemmän aikaa ollut kopio faksista, jota on sanottu Amerikkalaisiksi hirsikoulutus pätevyysvaatimuksiksi. Samanlaiset pääotsikot tulivat vastaan Industry Training Authority of British Columbian hirsirakentajan nelivuotista koulutussisältöä esittelevältä sivulta, joka on luotu 2002 ja päivitetty 2006. (<http://www.itabc.ca/TrainingPrograms.php>)

ITA Certificate Of Qualification (Log Builder) on saanut teoriaopetusta yhteensä 24 viikkoa, kuusi viikkoa vuodessa ja läpäissyt kirjalliset tutkinnot vuosittain ja ollut työharjoittelussa 7000 tuntia. Teoriaopetus on mahdollista saada myös etäopiskeluna. Toinen mahdollisuus on suorittaa ilman valmistavaa koulutusta kirjallinen tutkinto saadakseen BC Certificate Of Qualification todistuksen. Ko-keeseen pääsemiseksi pitää olla dokumentoituna 10500 tuntia suoranaisesti alaan liittyvää työkokemusta. Se ei ole siis ihan ammattitaidon hankkimista- vasta riippumaton tutkinto. (<http://www.itabc.ca/forms/BC/profile/Log%20Builder%20Profile.pdf>)

Kanadassa on ollut lähemmäs 50 vuotta käynnissä tutkintojen harmonisointi-prosessi. Noin 50 ammatissa onkin saatu aikaan provinssien väliset tutkinnot (Interprovincial Endorsement). Merkkinä siitä, että tutkinto on sellaisenaan pätevä koko Kanadassa provinssin tai territorion antamassa todistuksessa on punainen sinetti. Hirsirakentaja on käsittäakseni mukana niiden n. sadan tutkinnon joukossa, jotka ovat voimassa vain omassa provinssissa.

(<http://www.itabc.ca/TrainingPrograms.php>
http://www.llbc.leg.bc.ca/public/PubDocs/bcdocs/366602/factsheet_cert_qualification.pdf)

Alla on tarkastamaton käännökseni faksista suomentajan huomautuksineen. Koska sisältö oli pelkkiä otsikoita ja alaotsikoita ”laatikoissa” tekstiyhteys ei

riittänyt auttamaan täysin varmaan tulokseen, mutta hahmottuu tästäkin jonkinlainen kokonaisuus koulutuksen sisällöstä. Paperi osoittautui jonkinlaiseksi arviointien koontilistaksi, mahdollisesti sellaiseksi, jota työharjoittelijan työnantaja pitää. (Se on varsin uskottavaa, koska faksi saattaa olla tullut ILBA-yhteyksien kautta Robert Savignacilta, jonka Arbor Vitae -yritys mainitaan kahden Collegen yhteistyökumppanina edelläkerrottua ITA tutkinnon työharjoittelua varten. (http://www.arborvitaelogcraft.com/training/log_builder_apprenticeship_training.pdf)

LOG BUILDER APPRENTICESHIP COMPETENCY PROFILE CHART

15.8.2001 päivätystä tekstistä

Pekka Ruokosen pyynnöstä suomentanut Jouni Hyrkäs 20.9.2007

Huom! sana *describe* on suomennettu: *selostus* aina, kun se näyttää tarkoittavan arvioinnin kohdetta, vaikka toisinaan *kuvaus* tai *esitys* olisi ehkä parempi. Ei ole tiedossa onko arvioitu kirjallista vai suullista selitystä tai kuvallista esitystä. Niiden osalta tämä voisi olla vaikka kirjeopiston ohjelmaa. Muita näyttötapoja kuvataan sanoilla *demonstrate, practice, use, apply, perform; demonstraatio eli esitys, noudattaa, käyttää, soveltaa käytäntöön* ja muilla verbeillä. Onko sitten kyse työharjoittelun vai erityisen näyttötilaisuuden arvioinnista ei selviä.

Layout oli vaikea sana kääntää ja *snoring* tarkoittaa kaikkien sanakirjojen mukaan vain kuorsaamista. Ruotsin *snöring* on jotain sitomista.

Apprenticeship = laillisesti sovittu oppiaika toisen palveluksessa ammatin oppimiseksi, oppisopimuksen tapainen. En suomentanut kuitenkaan oppipoika-ajaksi, vaikka sitäkin sanakirja ehdotti. Paljonhan tässä on Suomessa talonrakennusalan ammattitutkinnon perusosioon kuuluvia asioita, jos korkeammankin opetuksen asioista ”periaatteiden perusteita” eli alkeita. Jotkin osiot saattoivat muuttua vaikeammiksikin käännöksessä. (Suluissa on suomentajan huomautuksia lisää.)

YHTEENVETOTAULUKKO

HIRSIRAKENTAJAHARJOITTELIJAN PÄTEVÖITYMISESTÄ (=Arvioinneista)

Arviointi kustakin kohdasta asteikolla: Hylätty, 1,2,3,4,Kiitettävä

A Turvallisten työtapojen noudattaminen (Työturvallisuuskortin suoritus Suomessa)

1. Verstaan ja rakennuspaikan turvallisuuskäytäntöjen selostus
2. Henkilökohtaiset suojaimet, selostus ja demonstraatio
3. Vaarallisten aineiden käsittely, selostus (Pt:n käyttöturvallisuustiedote-näyttö)

4. Tulipalon sammutuskoe (tulityökorttikoulutuksen sammutuskoe)
5. Tikapuiden ja telineiden käyttö
6. Turvallisten sidonta- ja tuentamenetelmien käyttö
7. Ensiapumenetelmien käyttö (ea1-korttikoe)

B Ammattitapojen kuvaus

1. Hyvien työtapojen noudattaminen (=hyvä rakentamistapa)
2. Oman ja projektin työsuunnittelun menetelmien selostus ja käytäntöön soveltaminen
3. Alueen (=veistokentän) käyttösuunnittelun menetelmien selostus ja käytäntöön soveltaminen
4. Viestintä-, HR-, johtamisteknisten ja ongelmanratkaisukykyjen selostus ja käytäntöön soveltaminen (HR=human resources=henkilöstöresurssit)

C Tieteen käytäntöön soveltaminen

1. Puun ominaisuuksien selostus
2. Painuman huomioonottamisen selostus ja suunnitelma
3. Piirtämisen periaatteiden selostus ja soveltaminen käytäntöön
4. Ammattimatemiikan käyttö
5. Selostus layout-menetelmistä veisto- ja rakennuspaikalla ja käytäntöön soveltaminen
6. Hirsien valinta ja sijoittaminen

D Piirustusten ja rakennusmääräysten ymmärtäminen

1. Piirustusten lukeminen
2. Luonnosten ja työpiirustusten piirtäminen
3. Hirsirakenteiden (arkkitehti)suunnittelun peruseriaatteiden selostus
4. Hirsirakenteiden rakennesuunnittelun peruseriaatteiden selostus
5. Rakennusnormien ja -määräysten käytäntöön soveltaminen
6. Piirustusten pohjalta tehtävien laskelmien suorittaminen

E Hirsirakentamistekniikoiden kuvaus ja soveltaminen

1. Ammatin historian tutkimus
2. Hirsirakennustekniikoiden kehityksen selostus
3. Ammattisanaston tuntemus
4. Nurkkasalvosten selostus ja tekeminen
5. Varaamattoman hirren esivalmistettujen liitosten selostus ja tekeminen
6. Sivuttaisten liitosten (T-liitos) selostus ja tekeminen
7. Jyrsintekniikan käytäntöön soveltaminen (voi tark. myös teollisuuden valmistustekniikoita)
8. Ohjaimien ja mallineiden selostus ja hyödyntäminen.

(Hirsirakentamisen historia ja arkkitehtuuri eri maissa) käsinkirjoitettu lisäys

1. Pohjoismaat

2. Keski-Eurooppa
-Alpit -Baltia -tatalainen, Saksa
3. Venäjä. Puola, Valkovenäjä (Tatra kuuluu Puolalle ja Slovakialle)
4. Pohjois-Amerikka (miksi ei Kaukoitä? Maailman vanhin hirsirakennus Japanissa)

F Hirsirakennustyökalujen ja varusteiden käyttö

1. Käsityökalujen turvallinen käyttö ja huolto
2. Pienkoneiden turvallinen käyttö ja huolto
3. Mittaus- ja kulmamittaustyökalujen tunnistus ja selostus
4. Leikkaavateräisten työkalujen turvallinen käyttö ja huolto
5. Ketjusahojen turvallinen käyttö ja huolto
6. Porien ja kairojen turvallinen käyttö ja huolto
7. Kiinnitystyökalujen turvallinen käyttö ja huolto
8. Hirren paikallaanpitimien kuvaus ja käyttö (=hollihaat ja sahapukit ym.)
9. Nostovälineiden turvallinen käyttö ja huolto
10. Optisten ja lasermittalaitteiden käyttö

G Materiaaliluetteloiden luominen ja ylläpito

1. Tarkoitukseen sopivien tukkien valinta
2. Tarkoitukseen sopivien tukkien hankinta
3. Selostus tukkien valmistelusta hirsiksi
4. Selostus hirsien varastoimisesta ja käsittelystä
5. Selostus hirsirakentamisen muista materiaaleista

H Hirsikehien rakentaminen

1. Väliaikaisen perustuksen mittaus ja rakentaminen
2. Alimmaisten hirsien sovitus pysyvää perustusta varten
3. Kehään tulevien hirsien valinta, sijoitus ja sovittaminen
4. Tasakertaan tulevien hirsien valinta, sijoitus ja sovittaminen orsia ja päätykolmioita varten
5. Kiintokalusteiden ja väliseiniä paikkojen mittaukset ja leikkaamiset kehään
6. Mittaukset ja poraukset kehään tuleville varusteille, läpipulteille ja tapitukselle
7. Hirsien päiden tasoitus mittaan ja viimeistely
8. Kaarevien leikkausten mittaukset, teko ja viimeistely

I Ovi- ja ikkuna-aukkojen suunnittelu, mitoitus ja tekeminen

1. Selostus ovi- ja ikkuna-asennuksista
2. Kätisyyden huomioonottaminen
3. Aukkojen kamanoiden sahaaminen paikalla
4. Aukkojen lopullinen sahaaminen ja viimeistely (Unohtuivatko karat?)

J Alapohjien valmistelu ja asennus

1. Alapohjajärjestelmien ja niiden hirsirakenteiden selostus

2. Pilarien ja palkkien valinta, valmistus, sijoitus ja sovitus
3. Lattiakannattajien valinta, valmistus, sijoitus ja sovitus
4. Kehän hirsien muotoilu toimimaan reunimmaisina lattiankannattajina

K Kattorakenteiden rakentaminen

1. Selostus hirsirakenteisiin liittyvistä kattojärjestelmistä
2. Katon mitoituslaskelmien suorittaminen
3. Pilari ja palkki/orsi -järjestelmän ainevalinta, tekeminen ja asennus
4. Ristikkojärjestelmän ainevalinta, tekeminen ja asennus
5. Kattolyhtyjen (=vinokaton pystyikkunasysteemi) ainevalinta, tekeminen ja asennus
6. Vinokaton kannattajaorsien ainevalinta, tekeminen ja asennus
7. Pitkien kaapeli ja hirsiorsijärjestelmien ainevalinta, tekeminen ja asennus (tai jos cable onkin gable, pitäisi ehkä tehdä hirsitalon päätykolmiot ulokkeiksi ja päätyräystään hirsiorsisysteemi.)
8. Kokonaisten yläpohja/kattojärjestelmien rakentaminen

L Portaiden rakentaminen

1. Porrasjärjestelmien selostus
2. Portaiden mitoituslaskelmien suorittaminen
3. Yksinkertaisen portaikon rakentaminen
4. Monimutkaisen portaikon rakentaminen

M Kaiteiden rakentaminen

1. Kaidejärjestelmien selostus
2. Kaiteiden mitoituslaskelmien suorittaminen
3. Yksinkertaisten kaiteiden rakentaminen
4. Monimutkaisten kaiteiden rakentaminen

N Hirsirakennusten purku ja kokoaminen

1. Rakennusmateriaalin valmistelu kuljetusta varten
2. Hirsirakenteiden purku ja lastaus
3. Hirsityön uudelleen asentaminen

O Hirsirakennusten huolto, korjaus, kierrätys, entisöinti ja laajennusten liittämisen niihin

1. Hirsirakenteiden huolto ja korjaus
2. Kierrätysmenetelmien selostus
3. Entisöintimenetelmien selostus
4. Laajennusosan liittäminen vanhaan hirsirakennukseen

P Suunnittelu, valmistelu ja vuorovaikutus muiden ammattien kanssa

1. Selostus painuman vaikutuksesta koolauksen ja viimeistelymateriaalien asennukseen
2. Selostus sähkö-, putki- ja lämmitinasennuksista ja muurauksista (hirsitalossa)

Q Suunnittelu, valmistelu ja loppuunsaattaminen hirren ulko- ja sisäpinnan viimeistelyssä

1. Selostus hirren valmistelutekniikoista pinnan viimeistelyä varten
2. Viimeistelyn (tai silittelyn, lakkauksen, kiillotuksen, vernissauksen)
3. Varaamattoman hirsirakennuksen tiivistys ja saumaus (ja varaamattomista hirsistä tässä lienee ollut puhe koko ajan, vaikka kohdassa E4 luulin toisin)

Amerikan mantereella käytetään nimitystä *Scribe Fit Chink Style* halvemmasta tavasta, jossa hirret sovitetaan vain nurkaliitoksissa tarkasti ja hirsien väli täytetään eristeellä, rimalla ja tiivistemassalla. Pohjoismaalaisille tutumpi on varattu ja tapitettu *Scandinavian Full Scribe*. Lukuisten kanadalaisten hirsiveistämöiden sivuilla korostetaan sen osaamisen vaativan vuosien harjaantumisen. (<http://www.kealeyackaberryloghomes.com/types-of-log-homes>)

Wikipedian artikkelin *Metsäsuomalaiset mukaan* on väitetty, että hirsisalvosrakennukset tulivat uudelle mantereelle metsäsuomalaisten välityksellä ehkä vuonna 1641?

International Log Builders' Association ILBA on laatinut Hirsirakentamisen standardin. Sen pääteksti käsittelee Full Scribe tyyliä ja kommentaarissa kutsutaan varausta mm. nimellä Swedish cope. B osassa on poikkeavat määräykset Chink Stylen osalta. ILBAn sivuilta löytyy paljon muutakin hyödyllistä oppimateriaalia ja linkkejä koulutuksen järjestäjiin, ja heidän opetussuunnitelmiinsa. (<http://www.logassociation.org/resources/ilbastandards.pdf>)

KUVIO 4: Kanadalaisen hirsirakentajakoulutuksen mukainen pääasiassa nurkistaan toisiinsa sovitetun puun ja saumausaineen liittorakenne, Chink Style. (Manipuloitu detalji kuvasta http://www.kealeyhackaberryloghomes.com/wp-content/uploads/2007/12/bc_timber_21.thumbnail.jpg)

5.3 HOPS on nyt myös henkilön kohtainen opetussuunnitelma

Vanhemmissa tutkinnon perusteissa, kuten talonrakennusalan voimassa olevat erikoisammattitutkinnon perusteet vuodelta 2005, puhutaan vielä opetussuunnitelmasta sekä kansilehden jälkeisellä sivulla, että ensimmäisessä luvussa, jotka ovat yhteistä tekstiä kaikille samoihin aikoihin vahvistetuille tutkinnon perusteille:

Tutkintoon tai sen osaan valmistavan koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä koulutusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty.

Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkintojen perusteiden mukaisesti. (2 §)

Viimeaikoina vahvistettujen tutkinnon perusteiden, kuten talonrakennusalan at 2008, vastaavat lausunnot ovat:

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Valmistava koulutus tulee järjestää tutkintojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. (7 §)

Uusista tutkinnon perusteista ei tietokoneen etsi-toiminnolla löydy lainkaan sanaa opetussuunnitelma.

Henkilökohtaistamismääräys 2006 mukaan on tehtävä henkilökohtaistamista koskeva asiakirja. Kun se on allekirjoitettu, siitä tulee sopimus. Kun kumpikin sopijapuoli lähtee täyttämään omaa tehtäväänsä tarvittavan ammattitaidon hankkimisvaiheessa, asiakirja on toiselle henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja toiselle tämän henkilön kohtainen opetussuunnitelma, HOPS ja HOPS.

5.4 Hirsimiehen eat opintosuunnitelma

Seuraavassa on Pirkanmaan Oppisopimuskeskukselle tarjouspyynnön liitteeksi tekemäni opintosuunnitelma. Sen muodostumiseen tällaiseksi on vaikuttanut edellä kerrottu suomennostyö ja se, että juuri aikaisemmin olin tehnyt tekniikan eat:n valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman. Lisäksi olin jo kuullut näiden hirsimiesten toiveita. He haluavat laajentaa näkemystään talonrakentamisesta. Siksi otin mukaan laajan johdanto-osan, joka perustuu ammattitutkinnon pakollisen osan perusteisiin. Peruskorjaukset on pakkokin mennä läpi lyhyehkössä ajassa, koska heillä on työohjelmassaan suhteellisen vähän rakennuskorjauksia. Suurelta osinhan korjausmenetelmät ovat samat kuin uudisrakentamisessa lisättynä purkamisen menetelmillä.

Tämä opetussuunnitelma pyrkii uskollisuuteen voimassa oleville tutkinnon perusteille ja sitä on alettu toteuttaa.

TALONRAKENNUSALAN ERIKOISAMMATTITUTKINTOON VALMISTAVAN KOULUTUKSEN OPINTOSUUNNITELMA

1. Orientoituminen opiskeluun 2 ov.

Tutkinnon perusteet ja osaamiskartoitus
 Itsearviointi opiskelun alussa
 Opiskelun henkilökohtaistaminen
 Henkilökohtainen näyttösuunnitelma
 Palaute näyttötutkintoon hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisesta

2. Talonrakennusalan perustietous 28 ov.

Yritys ja yritysympäristö 2 ov.

- Rakennusalan merkitys kansantaloudessa
- Rakennusalan sektorina pientalorakentaminen, hirsirakentaminen
- Maankäyttö ja rakennuslaki ja -asetus
- Yritysten toimintaperiaatteet, omistusmuodot, rahoitus
- Toiminnan ja tuloksen syntyminen vaiheita kuvaavat liike-elämän tunnusluvut
- Laatu-, turvallisuus- ja ympäristöjohtamisen periaatteet ja tavoitteet
- Sisäinen yrittäjäyys

Asiakastuntemus 2 ov.

- Tärkeimmät asiakasryhmät
- asiakastyytyväisyys ja reklamaatiot
- toimitus- ja laatuvarmuus kilpailutekijöinä
- Työntekijän vastuu laadusta ja asiakassuhteista

Materiaalien ja työn tunteminen 22 ov.

- Rakennusfysiikan perusteet
- Rakentamismääräykset
- Piirustukset ja työselostukset
- Rakennusmateriaalit ja rakennusosat
- Talo2000 nimikkeet
- Talonrakennustekniikan koneet ja laitteet
- Työ- ja materiaalikustannukset, hinnoittelu
- Työturvallisuuskorttikoulutus
- Työmaasuojat, materiaalien varastointi ja sääsuojaus
- Talvirakentaminen

Työmarkkinoiden tunteminen 2 ov

- Työlainsäädäntö ja työehtosopimus ja työsopimus
- Edunvalvontaorganisaatiot ja neuvottelujärjestys
- Työsuojeluorganisaatio
- Työnhaku- ja alais- ja vertaistaidot

3. Uudisrakennuksen hirsityöt 20 ov

- Puun ominaisuudet
- Hirsirakennuksen painuminen ja painumavarat liittyville rakenteille
- Pyörö-, pelkka- ja kelohirsien piirtäminen ja työstäminen

- Halkeamisen hallinta
- Hirsirakentamisen erikoistyökalut
- Kuoriminen ja vuoleminen
- Kehikon aloitus ja mittaukset
- Hirsien valinta
- Erilaiset varaukset, salvokset ja muut liitokset
- Eristemateriaalien käyttö
- Jäykistys tapituksella ja karoilla. Pultit, vaarnat, kierretanko
- Aukkojen teko ja karmien asennus
- Verannat, kaiteet ja pilarit
- Päätymiskolmiot
- Ylä- ja alapohjan ja parvekkeiden kantavat hirret ja orret
- Piiluaminen
- Työsuunnittelu
 - työturvallisuuden varmistus
 - laskelma materiaalista
 - työvälineet, koneet ja laitteet
 - aikataulu, työn menekki ja työkustannukset
 - laadunvarmistustoimenpiteet
 - tehtävän aloitusedellytykset
 - työnaikainen ohjaus.
- Näyttötutkintotilaisuus: Talonrakennusalan eat-osa 12§ Vaativat hirsirakennustyöt

4. Peruskorjaustyöt 10 ov

- Rakennuksen ongelmien tunnistaminen ja ratkaiseminen
- Purkutyöt,
- Tuennat, oikaisut, tunkkaukset, följarit
- Pölytön saneeraus,
- Lisäeristykset
- Palosuojaukset määräysten mukaan
- Julkisivukorjaukset
- Hirsirakennuksen kengitys
- Purku-, tuenta- ja peruskorjaustöiden erikoiskalusto
- Työsuunnittelu
 - työturvallisuuden varmistus
 - laskelma materiaaleista
 - työvälineet, koneet ja laitteet
 - laadunvarmistustoimenpiteet
 - tehtävän aloitusedellytykset
 - työnaikainen ohjaus.
- Näyttötutkintotilaisuus: Talonrakennusalan eat-osa 7§ Vaativat peruskorjaukset

Opintoviikkoihin sisältyvät henkilökohtaisen näyttösuunnitelman edistyvä tarkentaminen, itsearviointi opiskelun lopussa ja palautteet näyttötutkintoon tarvittavan ammattitaidon hankkimisvaiheesta ja näyttötutkinnon suorittamisesta.

Henkilökohtaistamisen edetessä voidaan vielä todeta, että joku tutkinnon suorittajista ei henkilökohtaisesti tarvitsekaan enää jotakin osaa tästä teoriaopetuksena, kun on opetellut sen esim. työharjoittelussa tai hirsimiesten chatissa.

5.5 J P Leinosen visio tutkinnosta

Oulun seudun Hirsitaito osuuskunnan toimitusjohtaja J P Leinonen on näyttötutkintomestarikoulutuksensa yhteydessä tehnyt kehittämishankkeen Hirrenveiston ammattitutkinto. Sen osat olisivat:

A. Hirrenveiston teoriaperusteet	Pakollinen
B. Hirsikehikon veistäminen	Pakollinen
C. Hirsikehikon asennus	Pakollinen
D. Hirrenveisto yritystoimintana	Vapaaehtoinen
E. Hirsipinnan piiluaaminen	Vapaaehtoinen

Tutkinnon rakenne on nykyisten ammattitutkintojen kaltainen ja osa C hirsikehikon asennus kuuluukin talonrakennusalan ammattitutkintoon. Muuten kuvaus on erikoisammattitutkinon tasolle määrättyistä tehtävistä. Teoriaperusteiden korostaminen on tarpeellista. Lisätä voisi hirsirakennuksen korjaus, muutos ja laajenustyöt.

Leinosen työssä on paljon tarkkoja huomioita siitä, mitä arvioijan tulisi katsoa hirsityössä ja laatukriteereitä tekijälle.

5.6 Työn laadun kriteerit

Vaativat hirsityöt tutkinnon osan perusteissa sanotaan: ”Työn laatu vastaa työselostuksessa tai muissa asiakirjoissa esitettyjä työkohteen sekä rakennusalan yleisiä laatuvaatimuksia.” Työselostukset ja muut kohdekohtaiset asiakirjat ovat usein puutteellisia tai puuttuvat kokonaan eikä missään esitetä rakennusalan yleisiä laatuvaatimuksia käsin veistetyille hirsille. Veistäjien väliset ”koulukuntaerot” vaikeuttavat arviointia. Suomen Hirsitaito ry:n tehtäväksi sopisi jonkinlainen harmonisointialoite.

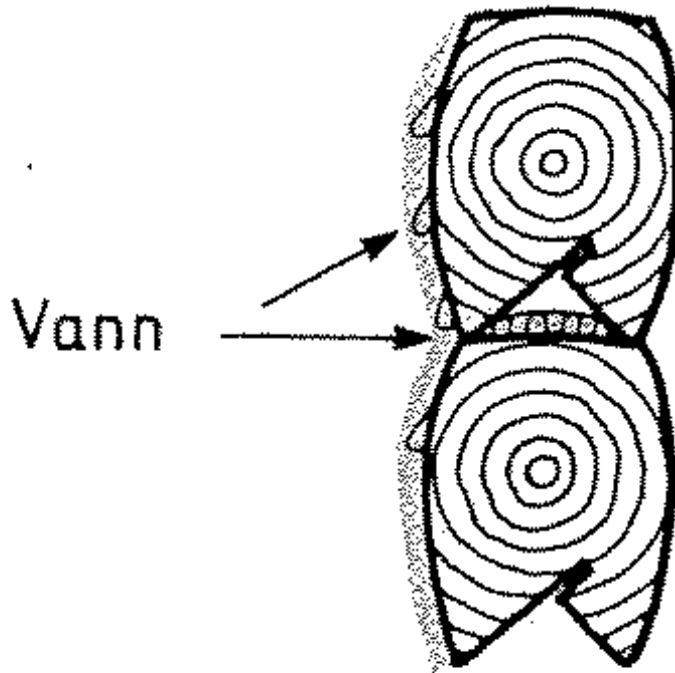
Hirsistandardeja sisältävät **RT-kortit** ovat ärtymyksen aihe käsinveistäjille, ne määrittelevät: ”Hirsi on teollisesti höyläämällä tai sorvaamalla valmistettu...” (RT 14-10436, RT 82-10415). Ne eivät siis koske käsinveistettyjä hirsistä. Voitaisiinko valmistaa luettelo poikkeuksista, jotka täytyy ottaa huomioon käsinveistotyötä arvioitaessa? Puun ominaisuuksien kuvauksen osalta ne ovat tiivis oppimateriaalipaketti kuitenkin.

Jäsenyhdistyksenä Hirsitaito ry. on melkein pä sitoutunut **ILBA:n standardiin**. Joitakin numeroarvoja siitä ehkä pitäisi tarkentaa siinä suhteessa kuin täällä veistetään pienemmistä puista.

Norjalaisella House of Logs käsinveistoyrityksellä on neljäkymmentä työntekijää 400km Moskovasta koilliseen sijaitsevilla verstaillaan. Yritys kertoo sivullaan: ”Tiiviissä yhteistyössä Norsk lafteskolen kanssa koulutamme työntekijöitä säännöllisesti huolehtiaksemme, että pystymme täyttämään tämän päivän kovat stardivaatimukset .” Koviksi standardeiksi sanotaan nimenomaan julkaisuja **Laftede vegger** (Norsk Laft) ja **Bransjenorm for laftebygg** (Byggforsk). Jälkimmäinen englanniksi käännettynä Log Building Standards. (http://www.houseoflogs.no/pdf_doc/Norwegian%20Log%20Building%20Standard.pdf) Norjahan on sentään ETA-maa, joten nuo standardit lähes velvoittavat suomalaisia. Mutta Log Building Standards sanookin vertailuaineistokseen suomalaisen RT-kortin RT 82-10415 ja lainaakin osaa siitä (2007,6). Pitäisi vakavasti harkita näiden standardien pätevyyttä, koska lähdesivu väittää koulutettujen venäläisten veistäjien pystyvän tähän tasoon.

Norjalainen määräys hirsirakennuksen katosta ei vielä mene läpi kaikille asiakkaille: ”Raskas katto on pakollinen, minimi on 100kg/m². Paikalla rakennettaessa turve on laitettava paikoilleen mahdollisimman aikaisin.” (Bransjenorm 2007,4)

Suomalaista hirsitalon käsinveistostandardia tarvittaisiin tutkintojen lisäksi veistäjien omaan elinkeinotoimintaan ja asiakkaille.

UHELDIG LØSNING

KUVIO 5: Liian tasaiset hirren selät ja ylisahaus varauksessa ovat virheitä Laftede vegger julkaisun mukaan (Norsk Laft 5)

6 Apua ja rohkaisua tutkinnon kirjallisiin tehtäviin

Näyttötutkinto suoritetaan tekemällä työmaolosuhteissa vaativia talonrakennustöitä siinä laajuudessa, että ammattitaidon voidaan todeta vastaavan ammattitaitovaatimuksia, mutta kirjallinen osiokin tutkinnossa on. Tutkinnon suorittaja tekee tutkinnon osan työkokonaisuudesta etukäteen tehtäväsuunnitelman. Hän voi myös esitellä aikaisempia työkohteita otettavaksi huomioon dokumentoituna näyttönä täydentämään tutkintosuoritustaan.

Kirjallinen esitys ei ole helppoa talonrakennustöiden tekijöille. ”Vaikkeinta ammattitutkinnossa olivat kynähommat”, sanoi kirvesmies Esko Haapaniemikin, kun häntä haastateltiin Siikaranta-opistolla sen johdosta, että hän oli kymmenestuhannes ammatillisen tutkinnon suorittanut talonrakennusalalla.

Hirsimiesten ammatinvalinta tai ajautuminen alalle johtuu usein siitä, että kirjalliset työt eivät ole ainakaan mieleisimpiä. Kun sitten vuosikymmeneen tai useampaan ei ole kirjoittanut juuri muuten kuin timpurinkynällä, kirjallinen ilmaisu ei ole kovin kehittynyttä, vaikka ei olisi erityistä luki-vaikeuttakaan taustalla. Opisto- ja amk-tutkintojen ja jonkin pituisen koulutusta vastaavan työkokemuksen jälkeen hirrenveistäjiksi ruvenneet ovat lähteneet pakoon kirjoituspöytätyön stressiä eivätkä enää ehkä oikein pystykään syventymään mihinkään selontekoihin.

Kun hirsimiehelle ehdottaa ensimmäisen kerran näyttötutkinnon suorittamista tulee todennäköisesti yhdestä kolmeen seuraavista vastaväitteistä:

1. En ole kynämiehiä
2. Ei ole aikaa
3. Ei siitä ole minulle hyötyä.

Olen yrittänyt käsitellä niitä kaikkia jo ensimmäisessä kirjeessä, jolla lähestyn heitä. Kerron siinä myös kehittelemästani esivalmistetusta kansiossa, joka auttaa kirjallisen tehtäväosan suorittamisessa.

Suoramarkkinointikirjeen viimeisin versio on seuraava:

**Hirsimies hirsimestariksi
näyttötutkinnolla - jopa istumatta
päivääkään pulpetissa** mutta jos tarvitset tai haluat tietopuolista opetusta, Sinut päästetään tietysti pulpettiin.

Talonrakennusalan erikoisammattitutkinto on tasoltaan korkein korkeakoulujen ulkopuolella suoritettava tutkinto. Suomen Yrittäjien yhteydessä toimiva Mestarikiltaneuvosto tunnustaa erikoisammattitutkinnon suorittaneet mestareiksi, joilla on oikeus käyttää mestarin tunnuksia kuten mestarikirjaa ja punaista lakkia.

Mitä hyötyä mestarin tutkinnosta?

Asiakkaiden luottamus on saavutettavissa paremmin, kun on virallinen tunnustus mestarityön tekemisestä. Juhani Saimovaara kirjoittikin Mestarikiltaneuvoston sivulle: "...Monet mestarit toimivat itsenäisinä yrittäjinä. Heillä ja vain heillä on oikeus käyttää mestarin tunnuksia työnsä ja tuotteittensa markkinoinnissa. Mestarien yritykset erottuvat. Tunnukset välittävät mielikuvaa laadusta, luotettavuudesta ja asiantuntijuudesta. Mestari on ylpeä tunnuksistaan ja palvelee asiakastaan niiden velvoittamalla tavalla. Sen voi myös hinnoitella ja siirtää yrityksen tulokseen. Mestarit ovat kautta aikain olleet yhteiskunnan arvostamia osajia..."

tella ja siirtää yrityksen tulokseen. Mestarit ovat kautta aikain olleet yhteiskunnan arvostamia osajia..."

Rakennusalan työehtosopimus sijoittaa erikoisammattitutkinnon suorittaneet työntekijät palkkaryhmään VI, ammattitutkinnon suorittaneet IV ja perustutkinnon suorittaneet II palkkaryhmään.

Mistä aikaa tutkinnon suorittamiseen?

Ensinnäkin näyttötutkinto suoritetaan laatimalla omaa ammattityötä koskeva työsuunnitelma ja toteuttamalla se todellisissa työmaolosuhteissa omana työaikana. Työttömänä ajanjaksona joudutaan erikoisjärjestelyihin, siksi ei kannata lykätä aloittamista hiljaisemmalle ajalle.

Suuri osa työsuunnitelman asioista, kuten aikataulu, työ- ja materiaalimenekki, hinta... on yleensä valmiiksi mietitty jo urakan tarjousvaiheessa. Sellainen työsuunnitelma, johon on liitetty kopio todellisista laskelmista, on parempi kuin se, että vain näyttämistä varten on laskeskeltu aika- ja materiaalimenekkiä. Ja voi vain arvailla, paljonko siitä hyötyy, että joutuu vähän aikaa paneutumaan omaan työturvallisuuteensa.

Työsuunnitelman tekemistä ei tarvitse pelätä, vaikka et olisikaan kynämiehiä. Sen saa kirjoittaa vaikka timpurinkynällä puun kylkeen, jos se tuntuu luontevammalta, ja sitä saa täydentää

suullisesti. Tai jos kuulut hirsinörtteihin, voit tehdä sen digitaalisenä. Saat työsuunnittelun avuksi kansion, jossa on välilehdillä valmiina otsikot tarvittavista tiedoista.

Dokumentoituja aikaisempia töitä otetaan huomioon täydentämään tutkintosuoritusta. Niistä on joidenkin veistäjien verkkosivuilla tai esitteissä melkein kaikki tiedot valmiina. Piirustuksia, lehtileikkeitä, valokuvia, työtodistuksia ym. dokumentteja on kaikilla tallessa enemmän tai vähemmän hyvässä järjestyksessä. Toiset ovat halunneet tehdä näyttötutkintokansioista sellaisen, että sitä kelpaa näyttää asiakkaallekin, sillä kansio palautetaan tutkinnon suorittajalle tutkinnon hyväksymisen jälkeen. (Pidä kuitenkin arvokkaat alkuperäisdokumentit itselläsi ja laita näyttökansioon vain kopioita.)

”Eräässä yrityksessä suoritettu seurantatutkimus osoitti että, koulutuksen aikainen tuottavuus ei vähentynyt vaan päinvastoin kasvoi, ja vielä melko selvästi. Selityksenä todettiin, että työntekijät paikkasivat koulutukseen osallistumisesta aiheutuneita poissaolojaan niin tehokkaasti, että se ylitti heidän aikaisemman tuottavuustasonsa. Tutkinnon suorittaneet henkilöt säilyttivät korkean tuottavuustasonsa, sillä heidän ammattaitonsa oli parantunut ja työmotivaatio lisääntynyt”, kertoo Saimovaara.

Kokenut ammattimies saattaa olla jo valmis antamaan näytön heti tai pienen itseopiskelun jälkeen. Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti aseteta koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Viitisen vuotta työkokemusta ja avoinna ollut mieli ammattitaitojen ja -tietojen kehittämisessä ovat hyvä pohja mestaritutkinnon suorittamiseen.

Tutkinnossa on suoritettava kaksi valinnaista osaa, joista hirsimiehellä toinen on nimeltään Vaativat hirsirakennustyöt. Se sisältää varsinaisen hirrenveiston: vuoleminen, varaus, salvos, tapitus, karat, piiluminen, karmiliitos. Toinen osa löytyy suuntautumisen mukaan peruskorjauksista, puukorjauksista, ammatin ohjauksesta jne. <http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/naytot/talonrakennuseat.pdf> (s.9) Tutkinnon arvioijina on opettajan lisäksi työnantaja- ja työntekijätalon edustaja. Valtakunnallinen tutkintotoimikunta päättää suorituksen hyväksymisen.

Kuten sanottu pulpetissa ei ole pakko istua päivääkään, mutta Siinulla on oikeus saada monimuoto-opetusta Pirkanmaan aikuisopistossa Virroilla, Internetissä ja omalla työpaikallasi yksilöllisesti laadittavan henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Tarjolla on ohjausta ja opetusta talonrakentamisesta, yrittäjyydestä ym. toiveidesi ja tarpeesi mukaan ”samaa hintaan”.

Mitä tämä lysti sitten maksaa?

Suurin maksaja on Suomen valtio. Rahoitusmuotoja on erilaisia. Tavallisin on valtionosuusrahoitteinen ammatillinen lisäkoulutus. Siinä on ”omavastuu” aikuisopistolle 150,00€ ja tutkintomaksu tutkintotoimikunnalle 50,50€. NOSTEprojektissa ja oppisopimuksella opiskelevat maksavat vain tuon 50,50€.

Monet ovat sanoneetkin, ettei se jää rahasta kiinni. Koulutus voidaan räätälöidä myös yrityksen toiveiden mukaiseksi henkilöstökoulutukseksi, jolloin yritys maksaa osan kuluista.

Nosterahoituksen piiriin kuuluvat 30-59-vuotiaat, jotka eivät ole suorittaneet vähintään kaksivuotista ammattikoulua tai lukiota. Nyt on menossa viimeinen vuosi aloittaa opiskelu NOSTErahoituksella. Siinä on saatavissa tavallista paremmat oppimisen tukipalvelut ja mm. atk-opetusta.

Oppisopimukseen sisältyy opintososiaaliset edut tietopuolisen opetuksen aiheuttamille rokulipäiville ja koulutusraha työnantajalle, joka tosin todennäköisesti on vain 20,00€/kk. Oppisopimuksesta pitää neuvotella paikallisen oppisopimuskeskuksen kanssa.

Selvitetään nämä rahoituskoukerot tarkemmin samalla, kun tehdään sitä henkilökohtaista tutkinnon suoritus suunnitelmaa.

Mestarin tunnusten hinnat löytyvät Mestarikiltaneuvoston sivulta <http://www.mestarikiltaneuvosto.fi/mestarikilta/home.nsf>

Huomaa! Ammattitutkintostipendi tutkinnon suorittamisesta on 339,00€ verotonta tuloa. Sen ehdoista kertoo <http://www.koulutusrahasto.fi/?1;2;2100;900.2100.html>

Miten pääsen alkuun?

Toistaiseksi mukaan pääsee nonstopina, mutta älä turhaan vitkastele.

Tutkintovastaavana Jouni Hyrkäs neuvottelee kanssasi henkilökohtaisen näyttösuunnitelman siitä, miten osoitat osaamisesi näyttötutkinnossa. Toiveesi ja tarpeesi, olosuhteesi ja oma oppimistyylini otetaan huomioon.

Pitäkää yhteyttä.

p. 050 3026019

sähköp. jouni.hyrkas@pirko.fi

Jos Sinusta ei kuulu mitään, Jouni voi soittaa, kun ehtii.

Kirjeessä kuvailtiin tutkinnonsuorittajille valmistamani kansio arviointiaineiston kokoamista varten. Siinä on mukana tutkintotoimikunnalle menevä Tutkinnon suoritussuunnitelma -lomake ja irtolehtiä, joista ensimmäisellä on lomake Tiedot näyttötutkintokohteesta, seuraavalla: Muita tekemiäni töitä, joita haluan esittää lisänäyttönä ammattitaidostani.

Kansion seuraavilla seitsemällä sivulla otsikkoina ovat ne seitsemän kohtaa, jotka tutkinnon perusteiden mukaan vaativien hirsirakennustöiden työsuunnitelmassa pitää olla.

1. työturvallisuuden varmistus
2. laskelma materiaalista
3. työvälaineet, koneet ja laitteet
4. aikataulu, työn menekki ja työkustannukset
5. laadunvarmistustoimenpiteet
6. tehtävän aloitusedellytykset
7. työnaikainen ohjaus.

Nämä samat seitsemän asiaa mainitaan tutkinnon perusteissa seuraaville tutkinnon osille eli niille käy samanlainen kansio:

- 3 § Vaativat perustus- ja maarakennustyöt
- 4 § Vaativat betonoinnit
- 5 § Vaativat telinetyöt
- 6 § Vaativat kosteus- ja lämmöneristykset
- 8 § Vaativat sisäpuutyöt
- 9 § Vaativat muottityöt
- 10 § Vaativat puukorjaukset
- 11 § Vaativat sisäkattotyöt
- 12 § Vaativat hirsirakennustyöt
- 13 § Vaativat pintabetonoinnit
- 14 § Vaativat laatoitukset

- 15 § Erikoisrappaukset
- 16 § Koristemuuraukset
- 17 § Muurauskorjaukset
- 18 § Teollisuusmuuraukset
- 19 § Vaativat tulisijamuuraukset
- 20 § Vaativat betonirauhoitukset
- 21 § Vaativat vesieristykset
- 23 § Vaativat puurunkotyöt

Myös 7 § Vaativat peruskorjaukset -osan tehtäväsuunnitelmaan kuuluvat samat asiat paitsi kohta 4). Aikataulu, työn menekki ja työkustannukset. Tutkinnon perusteissa on otettu huomioon peruskorjauksien arvaamattomuus. Suunnitelmaa tarkennetaan, kun purkamisen edetessä nähdään mitä paljastuu. Materiaalimenekkin voi paljastua toisenlaiseksi kuin alussa luultiin.

1 § Työkunnan etumiestyöt -osiossa tutkinnon suorittaja tekee valitusta työvaiheesta tehtäväsuunnitelman, jonka aikataulu, työn menekki ja työkustannukset koskevat koko työkunnan työtä. Lisäksi siinä käsitellään, työturvallisuuden varmistus, laadunvarmistustoimenpiteet, tehtävän aloitusedellytykset ja työnaikainen ohjaus.

2 § Vaativa ammatinohjaus -tutkinnon suorittaja arvioi perus- tai ammattitutkinnon osan tutkintosuorituksen ja ohjaa uutta työntekijää, oppisopimusopiskelijaa tai harjoittelijaa. Tutkinnon suorittaja tekee ohjaustyökokonaisuudesta tehtäväsuunnitelman.

Erikoisammattitutkinnon pakolliseen osaan kuuluu kaksi edellä mainituista osista tai 22 § Vaativat rakennusmittaukset, joka vastaa yksinään kahta osaa. Tutkinnon suorittaja tekee siitä mittaussuunnitelman.

Toista tutkinnon osaa varten olen antanut oman kansionsa. Otsikoituja sivuja voi käyttää kansion välilehtinä itse tuottamalleen ja keräämälleen aineistolle, laskelmia, piirustuskopioita ja kuvia näyttökohteesta ja tehdyistä töistä, tai voi kirjoittaa sivulle suoraan otsikon alle.

Toisilla on aina niin kiire, ettei tahdo millään ehtiä tehdä työselostusta. Ja sitten, kun se on tehtykin, se on autossa ja haetaan sieltä vasta arvioijan erikseen pyytäessä, kun siitä ei ole tullut sellaista kuin tekijä olisi halunnut tehdä. Se on kuitenkin aina ollut hyödyllinen. Kun jokaisesta asiasta on edes joitakin avainsanoja ja lukuja, tutkinnon suorittajan on helpompi vastata arvioijien lisäkysymyksiin. Hirsirakentajan työssä kiire on myös todellinen haaste eikä vain kankeasta kynäkädestä johtuva.

Miten pitäisi suhtautua kiireeseen? Talonrakennusalan edellisen tutkintotoimikunnan tiedote 2 2005 esitti esimerkin, miten toimitaan, kun

näytönantaja soittaa tutkinnonjärjestäjälle ja ilmoittaa, että seuraavan parin viikon aikana olisi edessä sellainen kohde jossa näyttö EAT:n mittaussosasta voitaisiin ottaa vastaan...?

Vastaus

Samalla, kun puhelimesta sovitaan näytön ajankohdasta, tulee myös käydä läpi suorittajan kokemus koulutus ja muut asiat, jotka tutkinnon suorittamissuunnitelmaan liittyy. Edelliseen liittyen suorittaja täyttää siinä samalla (saatavissa mm. tutkintotoimikunnan sivuilta) tutkinnon suoritussuunnitelman ja allekirjoittaa sen omalta osaltaan.

Koska ammatillisessa tutkintojärjestelmässä kysymys on työnäytöllä esitettävästä ammattitaidosta, joka on riippumaton kokemuksesta ja koulutuksesta esimerkiksi mukaisia tilanteita tulee vastaan toivottavasti entistä useammin.

Työvaiheita ei rakennuskohteissa voi kauan hidastaa odottamassa sitä, että arvioijat suvaitsevat tulla arvioimaan. PAIKO:ssakin pystytään jo näyttötutkinnon järjestämiseen parin viikon sisällä ilmoittautumisesta.

Kun olen oletanut, että hirsimiesten kirjalliset tuotokset syntyvät vaivalloisesti, olen tietysti kohdannut positiivisia yllätyksiä. Vesa Sairasen kaksi näyttökansiota ja kaksi kuva-CD:tä sisältänyt kirje painoi Postin punnituksen mukaan 1024 grammaa ja Pekka Ruokonenkin olisi luultavasti päässyt samalle kiloluvulle, ellei kodin tulipalossa olisi tuhoutunut suuri osa aikaisempien töiden dokumentoinnista.

KUVIO 6: NTM Kalevi Katajisto (Jao) tutkii Mauri Virolaisen näyttökansiosta tehtäväsuunnitelman sivua Laskelma materiaalista. Sivuuun on niitattu eristemateriaalin tilauslomakkeen hiilipaperikopio.

24 § Yrittäjyys on vapaaehtoinen kolmas tutkinnon osa, mutta varsin oleellinen osa mestaritason ammattitaitoa. Siihen en ole tehnyt omaa kansiota vielä. Toimivan yrityksen omistaja voi suorittaa yrittäjyysosatutkinnon esittelemällä yritysideansa ja toimintasuunnitelmansa, kertoen riskeihin varautumisestaan kirjallisesti ja arvioijien haastatellessa lisäkysymyksin. Kirjallisena aineistona mm. yrityksen rekisteröintitiedot ja tilinpäätös.

Yrittäjyysosan perusteiden teksti on sana sanalta sama ammattitutkinnossa ja erikoisammattitutkinnossa. Jos tutkinnon suorittajalla on todistus at:n osan 51 yrittäjyys suorittamisesta, arvioijat voivat ehdottaa tutkintotoimikunnalle sen tunnustamista suoritukseksi eat:n osaan 24...

7 Johtopäätöksiä hirsimestaritutkinnosta

On hyvä, että hirrenveistoa on muissakin perustutkinnoissa, mutta hirsimiehen opintien pitäisi johtaa talonrakennusalan erikoisammattitutkintoon.

On tarpeetonta suunnitella hirsitalojen rakentajille omia täysin erillisiä tutkintoja, kun muiden puu-, tiili-, betoni-, paikalla rakennettujen tai elementtitalojen rakentajat ja remontoijat mahtuvat rakennusalan/talonrakennusalan tutkintojärjestelmään. Opetushallituksen Ohje ammatti- ja erikoisammattitutkintoja koskevan tutkintorakenteen muutosten valmisteluun sanookin, että ”aina kun on mahdollista, suositaan ns. matriisimallia, jossa erikoistumiset sijoitetaan laajemman tutkinnon suuntautumisiksi.” Joten ei ole odotettavissa, että erillistä hirsialan tutkintoa koskevaa esitystä alettaisiin viedä eteenpäin Opetushallituksessa. Talonrakennusalan tutkinnon sisällä hirsimestariksi erikoistuminen voisi tulla kirjatuksi tutkinnon perusteisiin, jos muitakin mestariksi erikoistumisia kirjataan.

Suomen Hirsitaito ry:n olisi aiheellista osallistua parhaillaan käynnissä olevaan Talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon uudistukseen ottamalla ensin selvää, mitkä ovat opetushallituksen tavoitteet uudistuksessa, ja sitten miettimällä, miten hirsimiesten tie erikoisammattitutkintoon säilyy ja tekemällä sen mukaisia ehdotuksia.

- Pitäisikö vaativat hirsirakennustyöt saada tutkintoon tähdellisenä tai useammaksi osaksi jaettuna suhteessa muiden osatutkintojen kokoon?
- Pitäisikö korjausrakentamista koskeviin osiin merkitä tarkennuksia miten ne voi suorittaa hirsirakennuksessa?
- Pitäisikö oikein tehty savupiipullisen hirsirakennuksen huoneen vino lauta- tai paneelikatto laskea vaativaksi sisäkattotyöksi, vaikka olisi pienehkökin?

Talonrakennusalalle sopisivat kisälli- ja mestaripäätteiset ammattinimikkeet yhtä hyvin kuin muillekin aloille. Esimerkiksi talonrakentaja, talonrakentajakisälli ja talonrakentajamestari kertoisivat ammatin ja tutkintotason ytimekkäästi. Talonrakentajamestari eroaisi vielä riittävästi rakennusmestarista ja

rakennusmestarista(amk). Talonrakentajamestarin suuntautumisen mukaan voisi tarkemmaksi ammattinimikkeeksi tulla vaikka kirvesmiesmestari ja laatoittajamestari. Muurarimestari on suorastaan velvoittavalla perinteellä ladattu nimi. Logiikan mukaan hirsirakentajasta ehkä pitäisi tulla hirsirakentajamestari, mutta hirsimestari on lyhyt ja vakiintunut muoto. Tämän tutkimuksen googletuksen mukaan nimen nykyinen käyttö on sellaista, ettei sen ottaminen tutkinnon nimikkeeksi pitäisi loukata kenenkään oikeuksia.

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ei lain mukaan ole tutkintonimikkeitä, mutta tutkinnon nimike voisi olla vaikka talonrakentajamestarin erikoisammattitutkinto ja osaamisala voisi olla hirsimestarin, jos OPM sellaisen koulutusraken-
 kenteen vahvistaisi. Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta herättää kysymyksen, saako itseään sanoa talonrakentajaksi, kun se on rakennusalan perustutkinnon tutkintonimi, jos ei ole suorittanut rakennusalan perustutkintoa kummallakaan tavalla, vaikka olisikin suorittanut talonrakennusalan tutkinnon?

Ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen nimikkeitä saa käyttää vain tutkinnoista, jotka on suoritettu tämän lain mukaisesti. Ammatillisten perustutkintojen tutkintonimikkeitä saa käyttää myös näyttötutkintona suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista. Laki ammatillisesta (631/1998§12 mom.)3)

Toinen mahdollisuus on luoda talonrakennusalan erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus, jonka läpäisseet saavat oppilaitokselta todistuksen hirsimestarin koulutusohjelman suorittamisesta (mahdollisesti vasta erikoisammattitutkinnonkin suoritettuaan) Samaan tapaan kuin RastorCollege antaa heidän valmistavan koulutuksensa kautta tekniikan erikoisammattitutkinnon suorittaneille työtekniikan tittelin, jota eivät saa suoraan työelämästä tulevat tutkinnon suorittajat tai ne, jotka hankkivat tarvittavan ammattitaitonsa muissa koulutuksissa. Tämä ei ole oikein sopusoinnussa nykyaikaisen ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomien näyttötutkintojen idean kanssa, että valmistavan koulutuksen pitää olla henkilökohtaistettua tutkinnon suorittajan henkilökohtaisesti tarvitseman ammattitaidon hankkimista.

Tai jatketaan nykyistä tapaa. Talonrakennusalan erikoisammattitutkinnon suorittaneet hirsimiehet ostavat mestarikirjan Mestarikiltaneuvostolta ammattitutkintostipendirahalla. Kun he pitävät sitä näkyvissä jatkaen työtä valitsemallaan uralla, niin onhan kaikille selvää, että puuta kuorii hirsimestari.

KUVIO 7: Hirsirakentamisen tulevaisuus on turvattu tältä osin. Työnäytöksessä mestari Vesa Sairasen jaloissa Sampo Sairanen. (Kuva Lea Sairanen)

Ja sitten suunnittelemaan jatkoko-opintoja hirsimestareille...

LÄHTEET

Internet-viittaukset tarkastettu 20.7.2008, ellei toisin mainittu.

Boucher S 2006 Saturday July 15 The wanderers, Guardian 15.7.2006 <http://money.guardian.co.uk/workweekly/story/0,,1820423,00.html>

Byggforsk Norsk Treteknisk Institut Laftede vegger byggdetaljer 523.291 Byggforsk-serie http://www.houseoflogs.no/pdf_doc/laftede%20vegger.pdf

Heinänen S 2006 Käsityö – taide – teollisuus Näkemyksiä käsityöstä taideteollisuuden 1900-luvun alun ammatti- ja aikakauslehdissä Väitöskirja Jyväskylän yliopisto <http://dissertations.jyu.fi/studhum/9513924025.pdf>

House of Logs A/S <http://www.houseoflogs.no/doc/houseoflogs.htm>

Leinonen JP 2005 Hirrenveiston ammattitutkinto, näyttötutkintomestarikoulutuksen kehittämishanke Oulun AOKK

Liimatainen H Re: Milloin kamerat
http://www.karavaanarit.fi/ajankohtaista/etuteltan_puheet/matkailu_kotimaassa/?x26362=11004579

Mestarikiltaneuvosto ry:n esite painettu

<http://www.mestarikiltaneuvosto.fi/>

<http://www.mestarikiltaneuvosto.fi/mestarikilta/home.nsf/pages/73AAA3886D23ECFCC2257043003078B1?opendocument> <http://www.mestarikiltaneuvosto.fi/mestarikilta/home.nsf/pages/0F5E533D1A4AB57AC2257043002B018D?opendocument>

Norsk Laft- Bransjeforeningen for Norske Tømmerhusprodusenter Bransjenorm for laftebygg 2007 <http://www.norsklaft.no/Kvalitetstandard/Bransjenorm>

Sama englanniksi Norwegian Log Building Standard
http://www.houseoflogs.no/pdf_doc/Norwegian%20Log%20Building%20Standard.pdf

Markus Evankeliumi Kirkkoraamattu 1938 <http://runeberg.org/raamattu>

Matteus Evankeliumi <http://runeberg.org/raamattu>

Mölsä S 2007 Muurari- ja salvumestarit rakensivat Suomea 500 vuotta Rakennuslehti 29.11.2007

Nyysölä K 2001 Koulun ulkopuolella opitun tunnustaminen www.edu.fi/julkaisut/ulkopuolella.pdf

Pinoste-projektin näyttötutkintosanasto <http://www.akonet.org/pinoste/esimerkki-eli-na/tekstit/sanasto.html>

Rakennusalan työehtosopimus <http://www.finlex.fi/data/tes/stes1862-TT72Rakennus0803.pdf> 2008

Rakennusliitto <http://www.rakennusliitto.fi/?x20433=1854237>

SAK <http://netti.sak.fi/sak/pdf/puhv0401.pdf>

Suomen Hirsitaito ry <http://www.hirsitaito.fi/jasenasiat/yhdistyksen-saannot/>

Talonrakennusalan tutkintotoimikunnan 8016 kokous 1.11.2007 Pöytäkirjaote (Outi Nevala)

Tuomivaara R, Sillanpää J-P, Keskitalo A 2008 Taidon opettaminen - hirsiveisto Oppimisaihio, video ja sen tekstireferaatti

http://www.oamk.fi/amok/verkko-oppimateriaalit/oppimisaihiot_oulu/?id=139&sivu=index

<http://www.ratol.fi/~akeskita/eape/Hirrenveistoa.wmv>

TV1:n Kamera kiertää -ohjelma Miksi Suomessa ei ole hirsityön ammatillisia tutkintoja?

Wikipedia artikkelit :

Metsäsuomalaiset
Rooma

[Yrittäjän yhteydet 2006 Toimialajärjestöt](#)

[http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/pages/C2256DB30028DDCF02256A450062C651/\\$file/toimialajarjestot06.pdf](http://www.yrittajat.fi/sy/home.nsf/pages/C2256DB30028DDCF02256A450062C651/$file/toimialajarjestot06.pdf)

Opetushallitus/ Opetusministeriö

Näyttötutkinto-opas 2007 OPH, sisältää Liite 1:

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631

<http://www.oph.fi/nayttotutkinnot/>

<http://db3.oph.fi/verkkokauppa/tiedot.asp?tuotenumero=1400679>

Rakennusalan perustutkinto: ammatillisen peruskoulutuksen opetus suunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet 1999 <http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/rakennus.pdf>

Rakennusalan perustutkinto 2008: ammatillisen perustutkinnon perusteet Määräys 50/11/2008 <http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/rakennusala2008.pdf>

Näyttöaineisto

http://www.oph.fi/ops/ammattillinenkoulutus/naytot/Rakennusalan_pt_nayttoaineisto_231205.pdf

Talonrakennusalan ammattitutkinnon perusteet 2008

http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/naytot/talonrakennusalan_at2008.pdf

Talonrakennusalan erikoisammattitutkinto tutkinnon perusteet 2003

<http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/naytot/talonrakeat.pdf>

Metsätalouslyrittäjän ammattitutkinnon perusteet 2007

http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/naytot/metstalyr_at.pdf

Osumia Google-haussa ”hirsimestari”

Viitattu 1.12.2006

<http://www.yle.fi/vaalikone2004/em.php?emp=1-.d-107.rt-1.ri-16141.s-5.ps-1>

<http://192.49.229.35/K2004/s/valitut/kemijarvival.htm>

Vanha kauppiaan talo siirtyi Sahalahdelta Pälkäneelle. Sydän-Hämeen lehti

<http://www.shl.fi/uutiset/page.2006-04-24.7189991133/view>

http://www.yle.fi/kodinkaantopiiri/erilaista04_16.htm

<http://www.merlintreks.com/dru/?q=node/96>

Sirviö K 2005 Manuaalisella hirsilinjalla laadutetaan puu hartiavoimin Särnä 6/2005

<http://www.puuliitto.fi/index.php?m=6&s=1&d=3&id=1534>

Viitattu 3.2.2007

<http://www.peda.net/verkkolehti/poke/hirtehin>

<http://www.firmanetti.net/?yr=Hirsi+Jordan>

<http://www.karhulanlatu.net/modules/content/index.php?id=26>

Partanen M Tehtäisiinkö laavu Uutisalasin

<http://www.uutisalasin.fi/sivut/erikois/pdf/lehti2308.pdf>

Antola P 2007 Moottorisahalla muotoillaan suurta ja kaunista Kuortaneen Syke Kesä 2007 http://www.elamysaalto.com/syke-lehti/Syke_2007.pdf

viitattu 7.7.08

Rakennustutkimus RTS Oy

<http://www.suomirakentaa.fi/WebRoot/355940/Local.aspx?id=1035567>

<http://kylat.kontiolahti.fi/pyytivaara/kota.htm>

ikihirsi Oy <http://www.ikihirsi.fi/main.php?pid=5&l=1>

”Hirsimestari”Nimim. chat-puheenvuoro <http://keskustelu.suomi24.fi/show.fcgi?category=100&conference=450000000000488&posting=22000000031393485>

Suulliset ilmoitukset

Haapaniemi, Esko Kirvesmies, lausunto julkaistuna myös

[http://www.rakennusliitto.fi/?x20433=1854237_Talonrakennusalalla 10000 ammattilista tutkintoa - Esko Haapaniemi Forssasta sai stipendin](http://www.rakennusliitto.fi/?x20433=1854237_Talonrakennusalalla_10000_ammattilista_tutkintoa_-_Esko_Haapaniemi_Forssasta_sai_stipendin)

Ilkka, Kalevi Hammasteknikkimestari, Oulun mestarikillan oltermanni, von Wrightin ritari

Koski, Hannu Talonrakennusalan tutkintotoimikunnan 8072 puheenjohtaja, 8016 jäsen

Knuutila, Ari Hirsimies, sotilasmestari. Mouhijärvi

Mäntylä, Juha Talonrakennusalan tutkintotoimikunnan 8016 puheenjohtaja

Nevala, Outi Talonrakennusalan tutkintotoimikunnan sihteeri

Niemelä, Veikko Hirsimestari 1982, Kemijärvi

Perunka, Eero Hirsikisälli saksalaisten vaatimusten mukaan. Rovaniemi

Rohner, Meinrad Hirsimestari, Förster HFF. Hyrynsalmi

Ruokonen, Pekka Hirsimestari, NTM Suomen Hirsitaito ry:n puheenjohtaja. Leppävirta